

יד מהרש"א
מסכת בבא מציעא
פרק השוכר את הפועלים
דף פג. - דף צד.

יחזקאל דוד פאלגער
מוגה ע"י נכדי אברהם ישעי'
טז' אייר תשפ"א

© Yechezkel Folger 2021

מפתח

דף פג:	4
סוגיא דבכי טוב חלק א' תוספות ד"ה פועל	4
סוגיא דבכי טוב חלק ב' בא"ד לקיים	4
סוגיא דבכי טוב חלק ג' בא"ד ועוד קשה	4
דף פז:	4
תוספות ד"ה פת קטנית תנן	4
דף פז:	5
רש"י ד"ה דלאו בר חרמש	5
תוספות ד"ה רעך	6
דף פח:	6
סוגיא דחיוב לעשר חלק א' תד"ה עד שיראה	6
תוספות בא"ד דתנן	7
סוגיא דחיוב לעשר חלק ב' תוספות ד"ה מאי לאו	7
סוגיא דחיוב לעשר חלק ג' תוספות ד"ה העומדת	8
סוגיא דחיוב לעשר חלק ד' תוספות ד"ה בעל הבית עיניו	9
סוגיא דחיוב לעשר חלק ה' בא"ד אי בדבר	9
סוגיא דחיוב לעשר חלק ו' תד"ה בעל הבית בא"ד ופירוש הקונטרס לא שייך שם	9
תוספות ד"ה תבואת זרעך	10
סוגיא דחיוב לעשר חלק ז' דף פח: תד"ה מאי לאו משיפקסו	10
סוגיא דחיוב לעשר חלק ח' דף פח: בא"ד ולבסוף כי משני	12
סוגיא דחיוב לעשר חלק ט' תוספות ד"ה עד שיפקסו	12
תוספות ד"ה תבואת זרעך בדף פח. חלק א'	12
תוספות ד"ה תבואת זרעך חלק ב' בא"ד ופריך ולימא לי'	16
תוספות ד"ה תבואת זרעך חלק ג' בא"ד וצריך עיון	17
תוספות ד"ה ומה שור	17
דף פט:	18
גמרא מה דיש מיוחד	18
רש"י ד"ה שבשעת גמר מלאכה	19
רש"י ד"ה אמר רבינא	19
תוספות ד"ה סלקא דעתך אמינא	19
סוגיא דלא יספות במלח חלק א' תוספות ד"ה פועל	19
דף פט:	20
סוגיא דלא יספות במלח חלק ב' בא"ד וסבר השתא	20
סוגיא דלא יספות במלח חלק ג' תוספות ד"ה קצץ אחת	20
סוגיא דלא יספות במלח חלק ד' תד"ה בארץ קבעה ספיתא	21
דף צ:	23
גמרא פרות מרכסות	23
גמרא כגון שדש לפנים	23
רש"י בד"ה ממון גבוה	23
רש"י ד"ה חתום פרתי ודוש בה	23
תוספות ד"ה אבל הכא איסורא	23
דף צ:	23
רש"י ד"ה קטבליא	23
דף צא:	24
תוספות ד"ה ופשטי להו	24

דף צא:	24
תוספות ד"ה דש באווזין	24
תוספות ד"ה הא עושה	24
דף צב:	25
גמרא לשמעתא קמי'	25
גמרא תא שמע ר' אלעזר חסמא	25
תוספות ד"ה אלא אימא	25
דף צב:	25
סוגיא דמשלו הוא אוכל חלק א' גמרא דמיחזי כמקח טעות	25
דף צג:	28
גמרא מתיב רב כהנא	28
רש"י ד"ה מר סבר	28
תוספות ד"ה אלא בהא	28
גמרא אימא סיפא	29
דף צג:	29
תוספות ד"ה איבעיא לך	29
גמרא דשמע קול אריה	30
דף צד:	31
תוספות ד"ה אמר רב נחמן	31

דף פג:

סוגיא דבכי טוב חלק א' תוספות ד"ה פועל

תוספות בד"ה פועל בכניסתו כו' פי' כו' דשעת [הוצאת] והכנסת פועלים דריש פרק שום היתומים היינו שעת הכנסת פועלים למלאכה כו' עכ"ל כצ"ל:

סוגיא דבכי טוב חלק ב' בא"ד לקיים

בא"ד לקיים הא דאמר לעולם יכנס אדם בכי טוב כו' עכ"ל אבל מה שממהר לצאת קודם הנץ החמה מקרי שפיר יצא בכי טוב כיון דכבר עלה עמוד השחר ודו"ק:

(1) גמרא – אמר ריש לקיש פועל בכניסתו משלו – ביציאתו משל בעל הבית – שנאמר תזרח השמש יאספון ואל מעונתם ירבצון יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב

(2) תוספות – רבינו חננאל מפרש לגמרא ככה

ונמצא דבבוקר נותן פועל מזמן שלו לבעל הבית לצאת מביתו למלאכתו במוקדם	אבל שינו העולם שיצא בכי טוב מביתו במוקדם בעלות השחר	יציאת פועל מביתו בעיר (ללכת להכנס למלאכתו בשדה) זמנו מקרא בנץ החמה דכתיב תזרח השמש יאספון
---	---	---

ונמצא – כעין תשלומין – בערב נוטל פועל מזמן של הבית לצאת ממלאכתו לביתו במוקדם	אבל שינו העולם שיצא במוקדם לפני צאת הכוכבים כדי שיגיע לביתו בכי טוב לפני צאת הכוכבים	יציאת פועל ממלאכתו בשדה ללכת לביתו בעיר זמנו מקרא בצאת הכוכבים
--	--	--

(3) מהרש"א – מה שממהר לצאת קודם נץ החמה מקרי שפיר יצא בכי טוב כיון דכבר עלה עמוד השחר

סוגיא דבכי טוב חלק ג' בא"ד ועוד קשה

בא"ד וע"ק לפירושו דמאי פריך וליחזי היכי נהיגי הא ר"ל לא כו' עכ"ל ולא ניחא להו למימר דאקרא פריך וליחזו היכי נהיגי דהקרא איירי שפיר ביישוב העולם דעדיין לא היה אז מנהג ודו"ק:

(4) גמרא – קשיא לריש לקיש – וליחזי היכי נהיגי

(5) תוספות – קשיא לפירוש רבינו חננאל – מאי פריך וליחזי היכי נהיגי – הא ריש לקיש לא אתא למימר שצריך לעשות כן אלא לאשמועין למה שינו פועלים מנהגם

(6) מהרש"א – ולא ניחא להו למימר דאקרא פריך וליחזי היכי נהיגי דקרא איירי שפיר בשעת יישוב העולם דעדיין לא היה אז מנהג

דף פז.

תוספות ד"ה פת קטנית תנן

[דף פז עמוד א] תוס' בד"ה פת קטנית תנן הא פשיטא דר' יוחנן אמר לבנו פת וקטנית כו' ואפ"ה משמע שפיר פת הנאכלת עם קטנית כו' ונ"מ לאדם כו' עכ"ל אבל אי לא הוה קמבעיא בדרכי יוחנן אלא אי אמר פת קטנית דהיינו של קטנית או פת וקטנית א"כ לא הוה לן נ"מ לענין דינא מידי ודו"ק:

- (1) משנה בדף פג. – ר' יוחנן בן מתיא אמר לבריה עד שלא יתחילו פועלים במלאכה צא ואמור להם על מנת שאין לכם עלי אלא פת וקטנית בלבד
- (2) גמרא – אמר ליה רב אחא בריה דרב יוסף לרב חסדא פת קטנית תנן או פת וקטנית תנן
- (3) תוספות
- (א) הא פשיטא דר' יוחנן אמר לבנו פת וקטנית ולא פת של קטנית
- (ב) אלא הכי מיבעיא ליה
- (i) פת קטנית תנן – ואפילו הכי משמעו פת הנאכלת עם הקטנית ואין משמעו פת של קטנית משום דאין רגילין לעשות פת של קטנית ונפקא מינה לאדם שאמר ליתן לפועליו פת קטנית שצריך ליתן להם פת וקטנית
- (ii) או דלמא פת וקטנית תנן דדיקא אז משמעו פת הנאכלת עם הקטנית אבל אם אמר לו פת קטנית בלא ו' משמעו פת של קטנית
- (4) מהרש"א – דאי כי אומר פת קטנית ודאי משמעו פת של קטנית ולא מבעיא אלא אלו אמר ר' יוחנן פת קטנית או פת וקטנית – תיקשי דמאי דהוה הוה וליכא נפקא מינה לדינא

דף פז:

רש"י ד"ה דלאו בר חרמש

[דף פז עמוד ב] בפרש"י בד"ה דלאו בר חרמש כגון המוסק בזתים כו' עכ"ל דלפום סברא דהשתא זית במה הצד נמי לא אתי דה"ל ב' כתובים בר חרמש וכרם כמ"ש התוס' ודו"ק:

- (1) משנה – ואלו פועלין אוכלין מן התורה ממה שעוסקין בו – העושה במחובר לקרקע וכו'
- (2) גמרא כמבואר ברש"י
- (א) מנא הני מילי דפועל אוכל במחובר – גמרינן מחרם דכתיב כי תבא בכרם רעך וקטפת מלילות בידך כנפשך שבעת
- (ב) קשיא – מה לכרם שכן חייב בעוללות
- (ג) תירוץ – גמרינן מקמה דכתיב כי תבא בקמת רעך
- (ד) קשיא – מה לקמה דקרא דחייבת בחלה
- (ה) תירוץ – כרם יוכיח – מה לכרם שכן חייב בעוללות – קמה תוכיח – וחזר הדין לא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהן וכו'
- (ו) קשיא – מה להצד השוה שבהן שכן יש בהן צד מזבח (יין לנסכים וסולת למנחות) ואתא נמי זית בהאי דינא דזית אית בה צד מזבח והוא שמן למנחות – אבל שאר מיני אילנות וזרעים לא
- (ז) תירוץ – אלא אמר שמואל אמר קרא וחרמש לרבות כל בעלי חרמש
- (ח) קשיא – תינח דבר חרמש – דלאו בר חרמש (כגון אילנות דהמוסק **בזיתים** ודהגודר בתמרים) מנא לן מהרש"א
- (3) (א) קשיא הרי קבענו דמיהת זית מצינן למילף מן כרם וקמה במה הצד כיון דזית יש בה צד מזבח
- (ב) תירוץ – לא מצינן למילף זית מגזירה שוה אלא בדאכתי היינו סומכין על צד השוה דכרם וקמה – אבל השתא דקבענו דאין למיסמך עלייהו ודבמקומם סמכין על חרמש דממנו גמרינן הכל נמצא אשר חרמש וכרם הויין שני כתובין הבאין כאחד דאין מלמדן

תוספות ד"ה רעך

תוס' בד"ה רעך ולא כו' וחד דריש ליה לקמן לשור במחובר כו' ולמאן דדריש לשור במחובר מקרא כו' עכ"ל כצ"ל:

דף פח.

סוגיא דחיוב לעשר חלק א' תד"ה עד שיראה

[דף פח עמוד א] תוס' בד"ה עד שיראה כו' איך אפשר שעומד כו' ומיהו י"ל היכא שהתאנה נוטה לחצר כו' עכ"ל כצ"ל יראה דהוה משמע להו לכאורה אף לר' יוחנן דבעי מיהת ראיית פני החצר דרך שער החצר ונופה נוטה לחצר דקאמר לר"י דהיינו לצד חצר דאפשר שעומד פועל בחצר ותולש ובא דרך שער החצר אבל לפי תירוצם לרבי ינאי דבעי ראיית פני הבית ופני החצר א"כ אם נפרש נוטה לבית לצד בית כיון דע"כ בעי נמי לצד חצר כדי שיבא ג"כ דרך שער החצר קא קשיא להו היאך אפשר כו' בכו' ודו"ק:

(1) גמרא כמבואר ברש"י

(א) אמר ר' ינאי אין הטבל מתחייב במעשר עד שיראה פני הבית דהיינו שיכנס דרך הפתח שהוא פני הבית

(ב) ור' יוחנן אמר אפילו חצר קובעת דכתיב בשעריך

(ג) ולר' ינאי הא דכתיב בשעריך דמיבעי לי' למעייל לטבל דרך שער הבית דאפילו בית לא קבע ליה אלא כי מעייל דרך שער ביאתו

(ד) קשיא

(i) קתני ברייתא – כנפשך של בעל הבית כך נפשו של פועל מה נפשך אוכל ופטור מן המעשר אף נפשו של פועל אוכל ופטור מן המעשר הא לוקח חייב

(ii) מאי לאו בשדה ולוקח לא בעי חצר או בית להתחייב

(ה) תירוץ הכא בתאנה העומדת בגינה או בשדה ונופה נוטה לחצר עסקינן ולמאן דאמר לבית לבית

(2) הוה אמינא דתוספות – יבואר במהרש"א להלן

(א) קשיא לר' ינאי – תנן במסכת מעשרות אשר איזהו חצר שחייבת במעשר וכזה תנן נמי במשניות מסוימות

(ב) שאלה – שמא נתרץ אשר ר' ינאי אינה חייבת במעשר עד שיראה פני הבית ופני החצר דהיינו שיכניסנו דרך החצר לבית

(ג) תשובה – לא יתכן דאיך אפשר שעומד (הפועל או) [הלוקח] בבית ותולש ובא דרך שער החצר

(ד) תירוץ – מיהו י"ל היכא דתאנה נוטה לחצר או עומדת בחצר אז אין צריך ראיית פני החצר אלא דוקא באותן שנלקטות חוץ לחצר צריך שיכניסם דרך שער החצר

(3) מהרש"א

(א) בדרך "שמא נתרץ" נקטו תוספות

(i) דאף ר' יוחנן (הגם דלדידי' בלאו הכי ניחא הא דכתיב בשעריך) בעי ראיית פני חצר דרך שער החצר ודברייתא לר' יוחנן מיירי בפועל או לוקח העומד בחצר ובתאנה העומדת בשדה או בגינה

מחוץ לחצר ונופה נוטה לצד החצר מחוץ לחצר (ולא לתוך החצר) אשר ממנה תולש הלוקח את

הטבל ובא בטבל לחצר דרך שער החצר

(ii) ואשר לר' ינאי מיירי בלוקח העומד בבית ובתאנה העומדת בשדה או בגינה מחוץ לחצר ונופו נוטה לצד החצר מחוץ לחצר ומשם לבית לצד הבית – ואשר מצד החצר תולש הלוקח את הטבל ובא בטבל דרך שער החצר לחצר ומשם (כיון דנופה נוטה נמי לצד בית) בדרך פתח הבית לבית

(iii) אבל מסקי תוספות דדרך זה לא יתכן דהיאך אפשר שעומד הלוקח בבית ותולש ובא מצד החצר דרך שער החצר

(ב) ותירצו דמיהו יש לומר בין לר' ינאי בין לר' יוחנן דבנוטה בחצר ממש או עומדת כולה שם אין צריך ראיית פני החצר דהיינו שער החצר ובאופן זה אמר ר' ינאי למילתי דלא בעי אלא ראיית פני הבית – וההיא ברייתא והני משניות דמקשינן מהן לר' ינאי איירי בנוטה לצד חצר

תוספות בא"ד דתנן

בא"ד דתנן בפ' (ב') [ה'] דתרומה כו' עכ"ל כצ"ל:

סוגיא דחיוב לעשר חלק ב' תוספות ד"ה מאי לאו

בד"ה מאי לאו כו' וקשה דא"כ מוקי לה כשאין נגמר כו' עכ"ל ורש"י נשמר קצת מזה שפירש נוטה לחצר דמכי תלשת כו' אי הכי בעל הבית נמי תלישה היא גמר מלאכתה כו' עכ"ל אבל התוס' לא ניחא להו למימר הכי דמשמע דסברת המקשה קיימא דלוקח חייב בלא גמר מלאכה אלא דהמקשה הוה סבר דאיירי בשדה והמדחה קאמר דאיירי בחצר ויש לדקדק דתקשי להו לפרש"י מכל הנך משניות שהביאו לעיל דבעינן מיהת חצר וי"ל דאיכא לאוקמינהו בבעל הבית ובדבר שלא נגמר מלאכתו ולא תקשי ליה דהא יכול לאכול אפי' בבית מהך דר' אושע' מערים כו' דהיינו דוקא בחטין ושעורין שדרכן למרחק לא מיחייבי במעשר אא"כ ראו פני הבית ממורחין והנך משניות איכא לאוקמי בקישואין ודלועין דרגילות להכניסן בפיקוס כמו שחלקו התוס' לקמן ומיהו אהא דפריך בעל הבית נמי מחייב קשיא להו לפרש"י שפיר מהך דר' אושע' כיון דאיכא לאוקמי בחטין ושעורין ועוד נכתוב בזה לקמן מדברי התוס' ודו"ק:

(1) ניהדר לחלק א' לקושיא דרב חנינא חוזאה כמבואר ברש"י

(א) קשיא א' דרב חנינא חוזאה לרש"י

(ב) תניא כנפשך של בעל הבית כך נפשו של פועל מה נפשך אוכל ופטור מן המעשר אף נפשו של פועל אוכל ופטור מן המעשר

(i) דוק מברייתא אשר מיהת לוקח חייב דמקח מחשיב לי' כגמר מלאכה

(ii) מאי לאו בשדה

(iii) וכיון דמקח לא עדיף מגמר מלאכה הרי דבעל הבית נמי בגמר מלאכה חייב אפילו בשדה

(ג) תירוץ דרב פפא – ברייתא איירי בתאנה העומדת מחוץ לחצר בגינה או בשדה – ונופה נוטה לחצר (דמכי תלשה חזיא פני חצר) אליבא דר' יוחנן ולר' ינאי לבית

(ד) קשיא ב' דרב חנינא חוזאה – אי הכי בעל הבית נמי ניחייב (תלישה היא גמר מלאכתה והרי רואה פני הבית)

(2) תוספות

(א) קשיא לרש"י – כיון דרש"י מוקי לברייתא בשלא נגמרה מלאכתו למעשר תיקשי לי' דמאי פריך רב חנינא חוזאה "בעל הבית נמי חייב" הלא כיון שלא נגמר מלאכתו למעשר יכול לאכול אפי' בבית מדר'

ר' אושעיא דאמר מערים אדם על תבואתו ומכניסה במוץ שלה ועוד בשילהי פרק המביא כדי יין משמע דלכולהו אמוראי דהתם המקח אינו קובע אלא בדבר שנגמרה מלאכתו למעשר

(3) מהרש"א

- (א) קשיא לתוספות – הרי רש"י גופיה מוסיף בתירוץ דגמרא לקשיא ב' אשר תלישה היא גמר מלאכתה
- (ב) תירוץ – לא ניחא להו לתוספות למימר הכי דמשמע אשר סברת המקשה (רב חנינא חוואה) לפי שיטת רש"י בקשיא א' קיימא דלוקח חייב בלא גמר מלאכה
- (i) ולא נעו מזה בתירוץ דמדחה (רב פפא) לקשיא א' אלא למימר דאיירי בנופו נוטה וכו' דיש לו דין חצר
- (ii) וגם בקושיא ב' לא נעו מזה אלא להקשות דבחצר ליחייב גם בעל הבית בלא גמר מלאכה

(4) המשך מהרש"א

- (א) קשיא – למה לא הקשו תוספות לרש"י עוד – דלרב חנינא חוואה דנקט בראשית קושייתו דלא בעינן חצר ללוקח הגם דלא נגמר מלאכתו תיקשי לי' "כל הנך משניות" דמייתי תוספות בתחלת דיבור המתחיל "עד שיראה פני הבית" ודקתני דבעי חצר להתחייב ולכאורה אף לוקח בעי חצר
- (ב) תירוץ לרש"י – רב חנינא חוואה מצי לאוקי להני משניות בבעל הבית דלא נגמרה מלאכתו ולכן בעי חצר ואשר בקושטא לוקח לא בעי חצר
- (ג) קשיא – הרי זה עתה קבעו תוספות דדבר שלא נגמרה מלאכתו מצי בעל הבית לאוכלה בלי לעשר אפילו בבית מדר' אושעיא דמערים אדם על תבואתו ומכניסה במוץ שלה ופטורה מן המעשר
- (ד) תירוץ – רש"י יאמר לך

- (i) דהך דר' אושעיא נאמר דיקא בחטין ושעורין דדרכן למרחן ולכן ליכא חיוב מעשר אלא אם כן ראו פני הבית ממורחין
- (ii) אבל בקישואין ודלועין רגילות להכניסם בפיקוס שלהן לפני שיפקסו (דהיינו גמר מלאכתן) ולכן לגבייהו לית' להך דר' אושעיא ולא מצי להערים – והני משניות בקישואין ודלועין איירי

(ה) קשיא

- (i) אם כן למה הקשו תוספות לרש"י (בקשיא א' לעיל) אשר לשיטתו דברייתא איירי בשלא נגמרה מלאכתו למעשר תיקשי מדר' אושעיא להא דהדר פריך רב חנינא חוואה בקשיא ב' "ליחייב נמי בעל הבית"
- (ii) הרי מצינן ליישב דרב חנינא חוואה מקשי קושייתו מחמת דברייתא בקישואין ודלועין איירי דלגבייהו ליתא הך דר' אושעיא

(ו) תירוץ

- (i) לא מצי רב חנינא חוואה להקשות ככה מבלי להוכיח מקודם **דמוכרח** מאיזו סייעתא דברייתא איירי בקישואין ודלועין
- (ii) מה שאין כן ליישב קושיית מהרש"א לרש"י מן הנך משניות מצי רש"י לומר לך דהנך משניות איירי בקישואין ודלועין

(5) להלן בדף פח: בתד"ה מאי לאו משיפקסו ממשיך מהרש"א בענין דר' אושעיא ויבואר בחלק ז'

סוגיא דחיוב לעשר חלק ג' תוספות ד"ה העומדת

בד"ה העומדת ונופה כו' ולא מצי לאוקמא כגון שמלקט בגינה והולך לבית כו' עכ"ל פירוש לשיטתם לקמן דמיירי בשכר פועל ללקט כו' דלא חשיב גורן עד שילקוט כולה או רובה כמ"ש לקמן וק"ל:

סוגיא דחיוב לעשר חלק ד' תוספות ד"ה בעל הבית עיניו

בד"ה בעל הבית עיניו כו' תימה דלוקח דוקא כו' כיון דנוטה לחצר אפילו בעל הבית אסור כו' עכ"ל כל דבריהם בדיבור זה אף לפי המסקנא דמקח אינו קובע אלא מדרבנן ודו"ק:

סוגיא דחיוב לעשר חלק ה' בא"ד אי בדבר

בא"ד אי בדבר שלא נגמרה מלאכתו לוקח נמי פטור כו' עכ"ל פסיקא להו הכי מהך שכתבו לעיל מפרק המביא דלכ"ע המקח אינו קובע אלא בדבר שנגמרה מלאכתו למעשר:

ודע דהא לא נגמרה מלאכתו דלוקח פטור היינו אם לא נגמרה עד דאכיל ליה אבל אם לקחו בשעדיין לא נגמרה ואחר כך נתמרח קודם שאכלו חייב לעשרו אפי' מן התורה לפי ר"ת לקמן ודומיא דהכי בפועל אינו אוכל אלא בשלא נגמרה מלאכתו עד שעת האכילה אבל אם נגמרה קודם האכילה אינו אוכל ומה שכתבו התוס' לקמן וי"ל שהמקח אינו מתחיל עד שאוכל ואותה שעה כבר נתקן היינו בשעת אכילה ממש אבל אם היה נתקן קודם האכילה ודאי דלא היה אוכל ודו"ק:

סוגיא דחיוב לעשר חלק ו' תד"ה בעל הבית בא"ד ופירוש הקונטרס לא שייך שם

ובא"ד ופ"ה לא שייך שם עכ"ל ר"ל דלא שייך למימר הולך אחר העיקר ועיקר בחוץ כו' כפרש"י דמה לי בשדה ומה לי בחצר דהא מקח קובע בשדה כמו בחצר וק"ל:

(1) ניהדר לחלק ב'

(א) המשך דגמרא אמר רב פפא בברייתא חייב לוקח דאיירי בתאנה העומדת בגינה ונופה נוטה לחצר עסקינן ולמאן דאמר לבית לבית

(ב) קשיא – אי הכי בעל הבית נמי ניהייב

(ג) תירוץ – בעל הבית עיניו בתאנתו ולוקח עיניו במקחו

(2) רש"י

(א) בעל הבית עיניו בתאנתו – אין הנוף חשוב בעיניו הלכך הכל הולך אחר העיקר ועיקרה בחוץ דהיינו בגינה או בשדה ואין להן דין ראיית חצר או בית

(ב) לוקח עיניו במקחו – [הלכך הולך אחר] פירות התלושין ומשנתלשו באו לבית

(3) תוספות

(א) בהמשך דבריהן מביאין תוספות הא דמסקי אמוראי במסכת ביצה דלמאן דאמר מקח קובע ללוקח בעי גמר מלאכתו להתחייב במעשר אבל לא בעי חצר או שדה

(ב) ומסקי תוספות אשר "פירש רש"י לא שייך שם"

4) מהרש"א – משמעו דתיקשי לרש"י – מאי נפקא מינה אלו לוקח עיניו בפירות התלושין שהן בפנים כיון דלגבי לוקח אין חצר או שדה מן הענין ואין הדין תולה אלא באלו נגמרה מלאכתו

תוספות ד"ה תבואת זרעך

מבואר לאחר סוגיא דחיוב לעשר חלק ט' עיין שם באורך

סוגיא דחיוב לעשר חלק ז' דף פח: תד"ה מאי לאו משיפקסו

[דף פח עמוד ב] בד"ה מאי לאו משיפקסו כו' וא"ת אדפריך מיניה כו' תקשה מיניה על המשנה שמצריכה חצר אחר גמר מלאכה כו' עכ"ל ולעיל דפריך הא לוקח חייב בשדה לא תקשה להו דתקשה מיניה על המשנה שמצריכה חצר אחר גמר מלאכה דאיכא למימר דמתני' איירי דוקא בבעל הבית אבל רבי ינאי ורבי יוחנן לא מפלגי דאמורא צריך לפרש ומה"ט נמי לא תקשי ליה למקשה לעיל מכל הנך משניות שהביאו התוס' לעיל דמצרכי חצר דאיכא לאוקמינהו בבעל הבית דוקא אך קשה אמאי לא תקשי להו אמקשה דהכא אדפריך ארבי ינאי ור"י תקשי ליה אכל בהנך משניות דלעיל דמצרכי חצר ונראה שהתוס' נזהר מזה שכתבו דתקשו מיניה על המשנה שמצריכה חצר אחר גמר מלאכה בסוף המביא כו' אבל כל הנך משניות שהביאו התוס' לעיל איכא לאוקמינהו הא דמצרכי חצר היינו בשלא נגמרה מלאכתו אבל א"כ תקשי להו דכיון שלא נגמרה מלאכתו יכול לאכול אפילו בבית מדאמר רבי אושעיא מערים כו' כמו שהקשו התוס' לעיל לפרש"י ואפשר לחלק כמ"ש התוס' לקמן דמודה רבי אושעיא בקישואין ודלועין דרגילות להכניסן בבית עם הפקוס ובהכי איירי הנך משניות וכמ"ש לעיל לשיטת רש"י ע"ש:

(1) פרטי טבלא זו יבוארו להלן

		גמר מלאכה ללוקח	חצר לבעה"ב	חצר ללוקח	
1	ר' ינאי ור' יוחנן לתוספות	בעי	בעי	בעי	
2	רב חנינא חוואה	בעי	בעי	לא בעי	
3	משנה דמשיפקסו לה"א דמר זוטרא דלכן מקשי לר' ינאי ור' יוחנן	בעי	לא בעי	לא בעי	
4	משנה דמשיפקסו לפי תירוץ דגמרא	בעי	בעי	בעי	
5	ברייתא דמר זוטרא ברי' דר נחמן דלכן מקשי לר' ינאי ור' יוחנן	בעי	לא בעי	לא בעי	
6	ר' יוחנן ור' ינאי לפי תירוץ דאי בעית אימא	בעי	בעי בזיתים וענבים דלאו בני גורן נינהו	בעי בזיתים וענבים דלאו בני גורן נינהו	
7	ברייתא דמר זוטרא ברי' דרב נחמן לפי תירוץ דאי בעית אימא	בעי	לא בעי בחטין ושעורין דבני גורן נינהו	לא בעי בחטין ושעורין דבני גורן נינהו	

(1) הקדמה א'

א) תוספות בד"ה מאי לאו בעמוד א' מפרשי שלא כרש"י

i) דבעל הבית ולוקח להתחייב במעשר לר' ינאי בעי גמר מלאכה ובית – ולר' יוחנן בעי גמר מלאכה וחצר – כבשורה 1

(1) ואשר לרב חנינא חוואה מיהת לוקח לא בעי בית או חצר כבשורה 2

(2) הקדמה ב'

(א) בהמשך סוגיין בעמוד ב'

- (i) מקשה מר זוטרא כבשורה 3 לר' ינאי ור' יוחנן דבמשנה דמשיפקסו קישואין ודלועין לכאורה משמע דבעל הבית ולוקח תרוייהו לא בעי בית או חצר ומתרצי בגמרא דבקושטא משנה דמשיפקסו בעי בית וכו' כבשורה 4
- (ii) מר זוטרא בריה דרב נחמן מקשה לר' ינאי ור' יוחנן מבריייתא דלכאורה מילפא דבעל הבית ולוקח תרוייהו לא בעי בית או חצר כבשורה 5 ומתרצי בגמרא (בתירוץ דאיבעית אימא) דר' ינאי ור' יוחנן בעי בית או חצר דיקא בזיתים וענבים דלאו בני גורן נינהו (רש"י – וכיון דלאו בני גורן נינהו כניסתן לבית קובעתן דאין להן קביעות אחר) כבשורה 6 ובריייתא דלא בעי בית או שדה בחטין ושעורין משתעי דבני גורן נינהו כבשורה 7

(3) תוספות

(א) קשיא – אדפריך מר זוטרא בשורה 3 ממשנה דמשיפקסו לר' ינאי ור' יוחנן – עדיפא הוי לי' להקשות דלכאורה סותרת משנה דמשיפקסו (דבעל הבית ולוקח תרוייהו לא בעי חצר) למשנה במסכת מעשרות (אותה מבוארין אמוראי בסוף פרק המביא כדי יין) דלכאורה בעי חצר בין ללוקח בין לבעל הבית

(ב) תירוץ "אי נמי"

- (i) קישואין ודלועין (דבי' משתעי משנה דמשיפקסו) בני גורן נינהו כעין חטים ושעורים ולכן לא בעי חצר
- (ii) ולכן לא פריך מר זוטרא אלא לר' ינאי ור' יוחנן דעכשיו נקטי דמצרכי חצר אפילו בחטין ושעורים הגם דודאי בני גורן נינהו
- (iii) ואין הכי נמי (כמפורש במהרש"א להלן באמצע דיבור "ולבסוף") אשר לתירוץ דמר זוטרא ברי' דרב נחמן דר' ינאי ור' יוחנן איירי בזיתים וענבים דלאו בני גורן נינהו ואכן מודי בחטין ושעורין דבני גורן נינהו דלא בעי חצר מיושב גם כן פירכא דמר זוטרא לר' ינאי ור' יוחנן דבקישואין ודלועין מודי ר' ינאי ור' יוחנן דלא בעי חצר כעין דמודי בחטין ושעורין

(4) המשך מהרש"א

(א) הקדמה א' – תוספות בעמוד א' בד"ה עד שיראה פני הבית מייתי "כל הנך משניות" (בלשון מהרש"א) דבעי חצר להתחייב במעשר

(ב) הקדמה ב' – קבענו דמשנה במסכת מעשרות (אותה מבוארין אמוראי בסוף פרק המביא כדי יין) לכאורה בעי חצר בין ללוקח בין לבעל הבית

(ג) קשיא

- (i) למה לא מקשי תוספות לרב חנינא חוזאה דסבירא לי' דמיהת בלוקח לא בעי חצר מההיא משנה במסכת מעשרות דלכאורה בעי חצר גם ללוקח
- (ii) שים לב דתוספות מדגשי דההיא משנה איירי בהדיא בלאחר גמר מלאכה ולכן לא מצי לשנויי דבעי חצר דיקא מחמת דלא נגמרה מלאכתו

(ד) תירוץ

- (i) רב חנינא חוזאה יאמר לך דמשנה במעשרות בקושטא מחלקת בין בעל הבית ללוקח ודדוקא בעל הבית בעי חצר אלא דלא טרחא תנאי לפרש חלוקה זהו – מה שאין כן ר' ינאי ור' יוחנן דאמוראי נינהו ואמוראי צריכי לפרש היכי דמחלקי ולכן מוכרח דקסברי דתרוייהו בעי חצר

(ii) ומהאי טעמא נמי לא תקשי ליה לרב חנינא חוזהא מן "כל הנך משניות" שהביאו התוספות לעיל דלכאורה בעי חצר בין בבעל הבית בין בלוקח – דהני משניות איכא לאוקמינהו בבעל הבית דוקא כיון דבמשנה יכול להיות דמחלקי הגם דלא מפרשי

(ה) קשיא – מקשה דהכא (מר זוטרא) דנקט אשר משנה דמשיפקסו מילף דלא בעי חצר אפילו בבעל הבית למה לא קשה ליה מכל הנך משניות דבעי חצר לכל הפחות בבעל הבית

(ו) תירוץ – איכא לאוקמינהו להני משניות בשלא נגמרה מלאכתו ולהכי בעי חצר (מהרש"א – שלא כמשנה במסכת מעשרות דקבענו לעיל דלית לאוקמה בלא נגמרה מלאכתו)

(ז) קשיא – אלו אוקמת להני משניות בדלא נגמרה מלאכתו תיקשי דהרי יכול בעל הבית לאכול אפילו בבית כדאמר ר' אושעיא מערים כו' כעין שהקשו התוס' לעיל בחלק ב' לפרש"י

(ח) תירוץ – אפשר לחלק כמו שכתבו תוספות בתד"ה מאי לאו (מבואר בחלק ב') דמיהת בקישואין ודלועין בלא נגמרה מלאכתן חייב בעל הבית לעשר כשבאו לבית מחמת דרגילות להכניסן בבית עם הפיקוס ודהני משניות בקושטא בקישואין ודלועין איירי

סוגיא דחייב לעשר חלק ח' דף פח: בא"ד ולבסוף כי משני

בא"ד ולבסוף כי משני איבעית אימא כו' משני נמי פירכא דהכא כו' עכ"ל דבקישואין ודלועין דבני גורן נינהו מודו בהו ר' ינאי ור"י כמו בחטין ושעורין וק"ל: מבואר בחלק ד' לעיל

סוגיא דחייב לעשר חלק ט' תוספות ד"ה עד שיפקסו

בד"ה עד שיפקסו כו' עד שתהא נערה כו' וא"ת שילהי כו' עכ"ל כצ"ל:

תוספות ד"ה תבואת זרעך בדף פח. חלק א'

בד"ה תבואת זרעך כו' וא"ת דאמר בסוף פ"ק דבכורות כו' וה"ל מן החיוב על הפטור כו' עכ"ל מההוא דקומץ בלאו הך דבכורות ה"מ להקשות בפשיטות מדקרי ליה מן החיוב על הפטור משמע מדאורייתא ואמאי והא לקוח הוא דאין לומר דלגבי דבר המעורב ברוב חולין הוי כמו חיוב על הפטור כמ"ש התוס' שם בבכורות דע"כ התוס' דהכא לית להו האי סברא דא"כ מאי קא קשי' להו לקמן לימא קח מן הכותים הממורח למ"ד אין קנין מכל מקום דריש דגנך כו' דהא מ"מ היה דומה דמן החיוב על הפטור לפי סברת התוס' שם ובפרק הקומץ אלא דע"כ דהתוס' דהכא לית להו הך סברא כלל ולא הוה דומה מן החיוב על הפטור אלא בלוקח מן הממורח מיישראל דכיון דאילו הדר מוכר קני ליה הוה חיוב ונראה לומר דהתוס' אסקי אדעתיהו שפיר לחלק כמ"ש הריב"ם דבלוקח אינו ממורח פטור ובלוקח ממורח חייב כיון דנתחייב כבר ברשות (לוקח) {מוכר} אבל לא הוה ידעי לחלק בין לוקח מיישראל ללוקח מכותי ולהכי מההיא דמנחות אי לא הוה הך דבכורות לא הוה קשיא להו מידי דאיכא לאוקמי הך דמנחות בלוקח ממורח מן הכותי ותו לא מידי ודו"ק:

(1) הקדמה א' – בסוף סוגיין איתא דמדאורייתא פטור לוקח מן המעשר מדכתיב תבואת זרעך ודרשינן זרעך ולא לוקח – פרטי פטור זה יבוארו בתוספות כמבואר להלן

(2) הקדמה ב'

(א) כדי לקבוע אשר ישראל הלוקח תבואה מנכרי בארץ ישראל חייב במעשר מדאורייתא

- (i) מוכרה דמרחינהו ישראל הלוקח – דאלו מרחינהו נכרי פטור מדאורייתא דדרשינן דגנך ולא דיגון נכרי
- (ii) ומוכרה עוד דאין קנין לנכרי בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר
- (iii) ומוכרה עוד דלא דרשינן תבואת זרעך ולא לוקח – שלא כסוגיא דידן דדרשי לה
- (ב) כדי לקבוע אשר ישראל הלוקח תבואה מנכרי בארץ ישראל חייב במעשר **מדרבנן**
- (i) מוכרה שאינו חייב מדאורייתא
- (ii) ואלו מרחינהו נכרי מוכרה עוד דדיגון נכרי חייב במעשר מדרבנן
- (iii) ולמאן דאמר דיש קנין לנכרי בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר מוכרה עוד דמכל מקום חייב במעשר מדרבנן
- (iv) ואלו דרשינן תבואת זרעך ולא לוקח מוכרה עוד דחייב לוקח במעשר מדרבנן
- (3) גמרא במסכתא בכורות
- (א) אמר שמואל בר' נתן ישראל הלוקח טבלים ממורחים מן הנכרי מעשרן מחמת דאין קנין לנכרי בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר
- (ב) קשיא – אי מרחינהו נכרי ליפטר ישראל הלוקח מחמת דדרשינן דגנך ולא דיגון נכרי
- (ג) תירוץ – איירי בדמרחינהו ישראל לאחר שקנאם מנכרי
- (4) תוספות דידן
- (א) קשיא – לכאורה נקטי התם דמעשר מדאורייתא – ותיקשי דלא אזלי התם בדרך סוגיא דידן דישראל הלוקח פטור מדאורייתא דדרשינן תבואת זרעך ולא לוקח
- (ב) תירוץ – לא מעשר התם אלא מדרבנן דאכן לוקח פטור מדאורייתא כבסוגיא דידן
- (ג) קשיא
- (i) מוכרה דבכורות במעשר דאורייתא משתעי
- (ii) דאלו במעשר דרבנן משתעי
- (1) למה הוצרך שמואל בר' נתן להדגיש דחייב דוקא למאן דאמר דאין קנין לנכרי להפקיע מיד מעשר
- (2) הרי אף אם נימא יש קנין לנכרי להפקיע מיד מעשר מכל מקום חייב לעשר מיהת מדרבנן
- (iii) ומייתי תוספות סייעתא כדלקמן מן פרק הקומץ במנחות אשר אף אלו יש קנין לנכרי להפקיע מיד מעשר מכל מקום חייב ישראל הלוקח לעשר מדרבנן
- (5) גמרא במנחות בפרק הקומץ
- (א) ר' שמעון שזורי נתערב לו טבל בחולין מתוקנין – מן התורה בטל המעורב ברוב אבל מדרבנן בעי לעשר
- (ב) ואמר לי' ר' טרפון לקנות פירות מעם הארץ דהוה דמאי ומחויב לעשר מדרבנן ופטור מדאורייתא ויעשר מן הפטור מדאורייתא (דמאי) על הפטור מדאורייתא (טבל המעורב)
- (ג) שוב
- (i) קא סלקא דעתך דגמרא שם דר' טרפון אית לי' דיש קנין לנכרי להפקיע מיד מעשר ואשר אף על פי כן תבואה שגדלה בשדה נכרי חייב במעשר דרבנן

(ii) ולכן הקשו למה לא אמר לי' ר' טרפון לר' שמעון שזורי ליקח תבואה מן הנכרי **דגם כן מחיוב לעשר דיקא מדרבנן** ולעשר שפיר מן הפטור דאורייתא (מטעם דיש קנין לנכרי בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר) על הפטור מדאורייתא (טבל המעורב)

(iii) ומתוצי דבקושטא קסבר ר' טרפון דאין קנין לנכרי להפקיע בארץ ישראל מן המעשר וחייב לעשר מדאורייתא ולכן לא מצי ר' שמעון שזורי לעשר בתבואה שקנה מנכרי דנמצא מפריש שלא כדין מן החייב דאורייתא (כיון דאין לנכרי קנין בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר) על הפטור דאורייתא (טבל המעורב)

(ד) ולעניננו מדייקי תוספות אשר תיבות **המודגשות** מוכחי אשר אף אלו יש קנין לנכרי להפקיע מיד מעשר מכל מקום חייב לעשר מדרבנן ולכן קושיית תוספות מסוגיא דבכורות לסוגיא דידן במקומה עומדת דנקטי התם שלא כסוגיא דידן אשר לוקח חייב לעשר מדאורייתא שלא כסוגיא דידן

(6) תירוץ דרבינו תם

(א) בסוגיא דידן (דדרשינן תבואת זרעך למילף דישראל הלוקח אפילו מישראל פטור מדאורייתא) איירי בלוקח לאחר דמירחו מוכר ועל זאת מילף קרא דפטור מדאורייתא דלא מקרי כל כך זרעך דלוקח

(ב) ובהך דבכורות איירי בתבואה שישראל הלוקח מירחן לאחר שקנאם ובגוונא זו לא מיפטר לוקח מדאורייתא מצד דהוי לוקח

שיטת רבינו תם	
לקח שאינו ממורח ומרחו לוקח לא מיפטר מדאורייתא מצד זרעך ולא לוקח	לקח ממורח פטור מדאורייתא מצד זרעך ולא לוקח

(ג) קשיא לרבינו תם – בהך דמנחות למה לא אמר ר' טרפון לר' שמעון שזורי שיקח תבואה **ממורח מישראל** – דלשיטת רבינו תם אין הלוקח חייב במעשר אלא מדרבנן מכה דרוש דתבואת זרעך – ולכן יוכל ר' שמעון שזורי לעשר מן הפטור (דאינו חייב אלא דרבנן מצד תבואת זרעך) על הפטור (טבל המעורב)

(ד) תירוץ – גוונא זו מיהת **דומה** למן החיוב על הפטור כיון דאילו מוכרו **הישראל** הדר קני ליה מתחייב המוכר במעשר דאורייתא דהדר הוי לי' תבואת זרעך

(7) המשך תוספות

(א) קשיא "וצריך עיון" לתירוץ דרבינו תם

(i) בהך דמנחות למה לא אמר ליה ר' טרפון לר' שמעון שזורי שיקח תבואה ממורח **מנכרי** – דהגם דלמסקנא סבירא לי' ר' טרפון דאין קנין לנכרי להפקיע מיד מעשר דאורייתא

(ii) מכל מקום מחמת דמרחו נכרי דריש דגנך ולא דיגון נכרי ומעשר דיקא מדרבנן ויוכל ר' שמעון שזורי לעשר מן הפטור על הפטור

(iii) שים לב דכיון דקנה תבואה ממורח מנכרי ליכא סברא דאלו המוכר הדר קני לי' וכו' ולא מקרי דומה למן החיוב על הפטור

(8) מהרש"א בא"ד וצריך עיון

(א) קשיא – בקושיית וצריך עיון לרבינו תם למה לא הקשו תוספות דלימא ליה ר' טרפון לר' שמעון שזורי שיקח מן הנכרי הממורח דפטור מדאורייתא וחייב מדרבנן לא זו בלבד משום דיגון נכרי אלא אף משום דלוקח מרחו ופטור מהא גופה דהוי לוקח

(ב) תירוץ – אין הכי נמי – ונראה לקיים נוסחות הישנות בדברי תוספות דהכי גרסינן ולימא ליה קח מן הנכרי הממורח ופטור מדאורייתא (אבל לא מדרבנן) משום לוקח **או** משום דגנך ולא דיגון נכרי

ג) קשיא – אכן מנא להו תוספות הא דפסיקא הכא דלמאן דדריש דגנך ולא דיגון נכרי מכל מקום מעשר מדרבנן

ד) תירוצ

i) מבואר מהא דהקשו במנחות בהוה אמינא – בעוד דנקטי דקסבר ר' טרפון דיש קנין לנכרי להפקיע מיד מעשר – למה לא אמר ר' טרפון לר' שמעון שזורי שיקח תבואה מן הנכרי דגם כן מחיוב לעשר דיקא מדרבנן ומעשר שפיר מן הפטור דאורייתא (מטעם דיש קנין לנכרי להפקיע מיד מעשר) על הפטור מדאורייתא (טבל המעורב)

ii) ולא מחלקי בגמרא בין מרחז נכרי המוכר או מרחז ישראל הקונה

ה) הקדמה להמשך מהרש"א

i) ניהדר לתחלת חלק זה בו הבאנו ממסכת בכורות דהלוקח מנכרי בארץ ישראל מעשרן ישראל ומוקי לה דאיירי במרחינהו ישראל דאי מרחינהו נכרי פטור מצד דגנך ולא דיגון נכרי ודאיתא למאן דאמר אין קנין לנכרי בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר

ii) ועוד הבאנו שם דנקטו תוספות דמוכרז דגמרא בבכורות במעשר דאורייתא משתעי דאלו במעשר דרבנן משתעי למה הוצרכה גמרא למינקט דאיתא דיקא למאן דאמר אין קנין לנכרי להפקיע מיד מעשר הרי אף אם נימא יש קנין לנכרי להפקיע מיד מעשר מכל מקום חייב לעשר מדרבנן **כמבואר מסוגיא דמנחות**

ו) המשך מהרש"א

i) ולכאורה תיקשי דהוי להו לקבוע ממסכת בכורות גופא – מבלי למיסמך על מסכת מנחות – דמוכרז דמעשר דאורייתא משתעי דאי לאו הכי מנא להו דמרחינהו ישראל דאימא דמרחינהו נכרי ומעשרן מדרבנן

ii) אבל לפום מה דקבענו זה עתה אשר הא דדיגון נכרי חייב במעשר דרבנן ילפינן דיקא ממסכת מנחות ניחא

9) מהרש"א

א) הקדמה

i) קבענו בתחלת חלק זה דתוספות סמכי על סוגיא דמנחות לחזק קושיתיהו אשר מסוגיא דבכורות מוכח דלוקח חייב במעשר מדאורייתא

ii) ותיקשי למה לא מדייקי תוספות כך במישרין ממסכת **מנחות** מהא גופה דנקטי במסקנא דר' טרפון דקסבר אין קנין לנכרי להפקיע מיד מעשר לא מצי לומר לר' שמעון שזורי שיקח תבואה מן הנכרי מחמת דאין מעשרין מן חיוב **דאורייתא** על המעורב דפטור דאורייתא – הרי מבורר דלוקח חייב במעשר דאורייתא

iii) השתא

(1) בבכורות ובמנחות אכן מקשי תוספות קושיא זו ומתרצי דמהך דמנחות אין להוכיח אשר לוקח חייב לעשר דאורייתא דאימא לך דלעולם אינו חייב אלא דרבנן – ואף על פי כן דומה לחיוב לגבי דבר המעורב ברוב חולין והוי כמו חיוב על הפטור

(2) אבל תוספות לית להו האי סברא כלל דהרי קבענו לרבינו תם דלא הוי דומה מן החיוב על הפטור אלא בלוקח ממורח מיראל כיון דאילו מוכר הישראל המרחז הדר קני ליה מתחייב המוכר במעשר דאורייתא דהדר הוי לי' תבואת זרעך

(3) ולכן לא אזלי תוספות הכא בדרך תוספות בבכורות ומנחות ונמצא אשר קושיית מהרש"א לתוספות דידן במקומה עומדת דלמה לא מדייקי תוספות במישרין מסוגיא דבכורות דלוקח חייב במעשר מדאורייתא

(10) המשך תוספות

(א) שיטת ריב"ם מטעם שאינו מעניינו

	שיטת ריב"ם	
ממורה	שאינו ממורה	
לוקח מישראל	פטור מדאורייתא	חייב דאורייתא כיון שנתחייב כבר ברשות מוכר
לוקח מנכרי	חייב דאורייתא	פטור מדאורייתא משום דגנך ולא דיגון נכרי

(ב) ולשיטה זו מיושב קושיית תוספות דידן דבסוגיא דידן דרשי דלוקח פטור מן המעשר שלא כסוגיות בבכורות ומנחות

(i) דבבכורות ומנחות אכן מעשר מדאורייתא בלוקח מנכרי תבואה שאינו ממורה

(ii) מה שאין כן בגמרא דידן פטור מדאורייתא דאירי בלוקח מישראל תבואה שאינו ממורה

(11) מהרש"א

(א) ניהדר לקושיית מהרש"א לתוספות דידן למה לא מדייקי דלוקח חייב במעשר דאורייתא במישרין ממסכת **מנחות** מהא גופה דנקטי בגמרא דר' טרפון דקסבר אין קנין לנכרי להפקיע מיד מעשר לא מצי לומר לר' שמעון שזורי שיקח תבואה מן הנכרי מחמת דאין מעשרין מן חיוב **דאורייתא** על המעורב דפטור דאורייתא – הרי מבורר דלוקח חייב במעשר דאורייתא

(ב) קושיא זו מיושבת בעיקר דרך ריב"ם בשינוי קצת דתוספות אסקי אדעתייהו שפיר לחלק כמו שכתב הריב"ם דבלוקח אינו ממורה פטור ובלוקח ממורה חייב אבל לא הוה ידעי לחלק בין לוקח מישראל ללוקח מנכרי כבטבלא דלהלן

	שיטת תוספות לפי ריב"ם	
ממורה	שאינו ממורה	
לוקח בין מישראל בין מנכרי	פטור מדאורייתא	חייב דאורייתא

(i) ולכן מההיא דמנחות גרידא אי לא הוה הך דבכורות לא הוה קשיא להו דאתיא שלא כגמרא דידן דלוקח פטור דאורייתא

(ii) דאיכא לאוקמי הך דמנחות בלוקח ממורה מן הנכרי ולכן חייב דאורייתא

(iii) מה שאין כן הך דבכורות דקבענו דאירי בהדיא בלוקח שאינו ממורה מן הנכרי

תוספות ד"ה תבואת זרעך חלק ב' בא"ד ופריך ולימא לי'

בא"ד ופריך ולימא ליה קח מן השוק כו' עכ"ל ואף על גב דלוקח ממורה ודאי א"צ לעשר אלא מדרבנן מ"מ גזרו בלוקח מן ע"ה אפילו מספק ודו"ק:

(1) ניהדר לחלק א' לשקלא וטריא דלהלן

(א) קשיא לרבינו תם – למה לא אמר ר' טרפון לר' שמעון שזורי לך וקח תבואה ממורה **מישראל** דלשיטת רבינו תם אין הלוקח חייב במעשר אלא מדרבנן ולכן יוכל ר' שמעון שזורי לעשר מן הפטור (דאינו חייב אלא דרבנן מצד דלקחו) על הפטור (טבל המעורב)

(ב) תירוץ – כיון דקנאו מישראל מיהת דומה למן החיוב על הפטור כיון דאילו ישראל המרחו הדר קני ליה מתחייב במעשר דהדר הוי ליה תבואת זרעך

(2) המשך תוספות

(א) שאלה – מנא ליה לרבינו תם דאין לעשר על הפטור אפילו דבר דאינו אלא דומה לחיוב

(ב) תשובה – בהך דמנחות איכא מאן דפריך ולימא ר' טרפון לר' שמעון שזורי לך קח דמאי מן השוק ומשני קסבר ר' טרפון דמחמת דאין רוב עמי הארץ מעשרים ולכן הוה ליה מן הדומה לחיוב (דהיינו דמאי – כיון דרוב עמי הארץ אינן מעשרין) על הפטור (מעורב דבטל מדאורייתא)

(3) מהרש"א

(א) קשיא – היאך מדמין דמאי דגזרו הלוקח מעם הארץ מטעם דרוב עמי הארץ אין מעשרין ולכאורה הוי דומה לחיוב דאורייתא יותר מן הלוקח ממורה דודאי אינו חייב אלא דרבנן וליכא אפילו ספיקא דאורייתא

(ב) תירוץ – אין מקור דין דמאי מן הענין דאנו אין לנו אלא דסוף כל סוף חייב לעשר מדרבנן דומיא ללוקח תבואה ממורה מישראל

תוספות ד"ה תבואת זרעך חלק ג' בא"ד וצריך עיון

בא"ד וצ"ע דכי משני כו' לימא קח מן הכותי הממורה דלמ"ד אין קנין מ"מ דריש דגנך כו' עכ"ל כצ"ל כבר כתבנו דהתוס' בבכורות ובהקומץ כתבו לתרץ זה דהוה דומה מן החיוב על הפטור אבל התוס' דשמעתין לית להו הך סברא אלא דלא הוה דומה מן החיוב על הפטור אלא בלוקח ממורה מישראל וצ"ל הא דפסיקא להו הכא למאן דדריש ולא דיגון כותי דמ"מ מדרבנן חייב לעשר היינו מההיא דהקומץ דמוכח דלמ"ד נמי יש קנין ופטור מדאורייתא דחייב לעשר מיהת מדרבנן ומזה יתיישב לך הא דלא הוכיחו לעיל התוס' מההיא דבכורות גופא דע"כ מעשרן מדאורייתא דא"כ מאי פריך אי מרחינהו כותי דגנך כו' ואימא דמעשרן מדרבנן דהא לא קים לן דמעשרן מיהת מדרבנן אלא מהך דהקומץ אך ק"ק לשיטתו כיון דבלוקח אחר מירות פטור מדאורייתא אמאי לא תקשי להו בפשיטות דלימא ליה קח מן הכותי הממורה ופטור משום לקוח ונראה לקיים נוסחות הישנות בדברי התוס' וכצ"ל ולימא ליה קח מן הכותי הממורה או דלמ"ד אין קנין כו' ור"ל קח מן הכותי הממורה ופטור משום לקוח או משום כו' דגנך ולא דיגון כותי כו' ודו"ק:

ביאור לדברי מהרש"א נכלל בחלק א' וחלק ב'

תוספות ד"ה ומה שור

בד"ה ומה שור כו' במסקנא דריש כו' והשתא אכתי לא אסיק אדעתיה כו' עכ"ל יראה מדבריהם דלא ניחא להו לפרש דעביד ק"ו משום דלא אשכחן קרא בהדי' כפרש"י אבל קשה דא"כ מה יעשו בההוא ק"ו דלקמן ומה אדם שאינו אוכל בתלוש כו' כיון שכבר אסיק תלמודא דאדם אוכל בתלוש כו' ואפשר לומר בההוא ק"ו דעביד ליה אף לפי האמת והכי קאמר ומה אדם שאינו אוכל בתלוש אם קוצץ לו דמים שלא לאכול שור שאוכל בתלוש אפי' בקוצץ לו דמים שלא לאכול א"ד כו' וק"ל:

(1) משנה דף פז.

- (א) ואלו אוכלין מן התורה העושה במחובר לקרקע בשעת גמר מלאכה ובתלוש מן הקרקע עד שלא נגמרה מלאכתו
- (ב) ואלו שאין אוכלים העושה במחובר לקרקע בשעה שאין גמר מלאכה ובתלוש מן הקרקע מאחר שנגמרה מלאכתו
- (2) גמרא
- (א) אשכחן שור אוכל בתלוש שנאמר לא תחסם שור בדישו – אדם בתלוש מנין
- (ב) קל וחומר משור
- (i) ומה שור שאינו אוכל במחובר אוכל בתלוש
- (ii) אדם שאוכל במחובר אינו דין שאוכל בתלוש
- (3) רש"י – שור שאינו אוכל במחובר
- (א) קשיא – הרי במסקנא דגמרא להלן ילפינן מקל וחומר מאדם דאכן אוכל שור במחובר
- (ב) תירוץ – לא כיוונו בגמרא אלא דלא אשכחן בהדיא אשר שור אוכל במחובר
- (4) תוספות מיישבי שלא כרש"י דהשתא אכתי לא אסיק אדעתיה דבמסקנא דריש דשור אוכל במחובר
- (5) המשך דגמרא
- (א) שור במחובר מנלן
- (ב) קל וחומר מאדם
- (ג) ומה אדם שאינו אוכל בתלוש אוכל במחובר
- (ד) שור שאוכל בתלוש אינו דין שאוכל במחובר
- (6) רש"י – אדם שאינו אוכל בתלוש
- (א) קשיא – הרי זה עתה קבענו בקל וחומר דאדם אוכל בתלוש
- (ב) תירוץ – לא כיוונו בגמרא אלא דלא אשכחן בהדיא אשר אדם אוכל בתלוש
- (7) מהרש"א
- (א) תוספות לא ניחא להו לפרש כרש"י דעביד קל וחומר משור ללמד דאדם אוכל בתלוש על סמך דלא אשכחן קרא בהדי' אשר שור אוכל במחובר – ולכן ניחא להו למיזל בדרך דאכתי לא אסיק אדעתיה וכולי
- (ב) קשיא לתוספות – מה יעשו בקל וחומר מאדם דמה אדם שאינו אוכל בתלוש כו' כיון שכבר אסיק אדעתא דגמרא דאדם אוכל בתלוש כו'
- (ג) תירוץ – בקל וחומר מאדם כיוונו בגמרא לדין תלוש מיוחד דבקושטא אין אדם אוכל בו מה שאין כן שור שאוכל בו – פרטי תלוש זה אינן מעניננו

דף פט.

גמרא מה דיש מיוחד

[דף פט עמוד א] גמ' מה דיש מיוחד דבר שגידולי קרקע ופועל אוכל בו אף כל כו' כ"ה ברי"ף וברא"ש:

רש"י ד"ה שבשעת גמר מלאכה

בפרש"י בד"ה שבשעת גמר מלאכה ועכשיו הוא גומר מלאכתו ומתני' כו' עכ"ל שעת גמר מלאכה דקאמר הכא גבי דיש לאפוקי מנכש בבצלים היינו שהוא עוסק בדבר שהוא שעת גמר מלאכה דכל שאין צריך לקרקע מקרי שעת גמר מלאכה וכן נראה מדברי התוס' בשמעתין ומדברי נ"י אבל מפרש"י שכתב כאן ומתני' לאחר כו' כגון נתפרסו עגולין נראה שהוא מפרש שעת גמר מלאכה דכל מלאכת תלוש הוא שעת גמר מלאכתו למעשר ומשנגמר מלאכתו למעשר מקרי לאחר גמר מלאכה כגון נתפרסו עגולין ודו"ק:

(1) משנה דף פז.

(א) ואלו אוכלין מן התורה העושה במחובר לקרקע בשעת גמר מלאכה...

(ב) ואלו שאין אוכלים העושה במחובר לקרקע בשעה שאין גמר מלאכה ...

(2) ברייתא – ילפינן מן דיש כל שהוא בשעת גמר מלאכה פועל אוכל בו – יצא המנחש בשומים ובבצלים הואיל ואין גמר מלאכה אין פועל אוכל בהם

(3) רש"י

(א) בד"ה שבשעת גמר מלאכה – ועכשיו הוא גומר מלאכתו פועל אוכל בו – ומתניתין לאחר גמר מלאכה דקאמר דאין אוכלין כגון נתפרסו עיגולין דהיינו קציעות שדרסן בעיגולין ונגמרה מלאכתן למעשר ונפלו ונתפרסו וצריך לחזור ולדרסן

(ב) בד"ה מנכש בבצלין – יש בצלין קטנים שמסתרסין ולא יהו גסים לעולם ועוקרין אותן מבין הגדולים להרחיב מקום ולהתפשט וממעט להו מדיש דשליפה שלהן לאו שעת גמר מלאכה הוא דעיקר פעולה משום תקון גדולין הוא דמחוברין ועומדין

(4) מהרש"א

(א) מן רש"י ד"ה מנכש משמע דילפינן מדיש דדיקא שאין צריך לקרקע מקרי שעת גמר מלאכה ולכן כשמנכש לתקן גדולים שהם מחוברין ועומדין אכתי צריכין לקרקע ולא הגיע שעת גמר מלאכה ואין פועל אוכל בו – ובדרך זו אזלי תוספות

(ב) אבל מהא דמפרש רש"י בד"ה שבשעת גמר מלאכה ומתניתין "לאחר גמר מלאכה דקאמר דאין אוכלין כגון נתפרסו עיגולין" נראה אשר רש"י נוקט דילפינן מדיש אשר שעת גמר מלאכה דפירות מחוברין שתלשן ממשיכה עד שנגמר מלאכתן למעשר ודיקא לאחר כך מקרי לאחר גמר מלאכה דאין פועל אוכל בו כגון נתפרסו עגולין

רש"י ד"ה אמר רבינא

בד"ה אמר רבינא כרוך כו' אף כל שלא נגמרה מלאכתו כו' עכ"ל כצ"ל:

תוספות ד"ה סלקא דעתך אמינא

תוס' בד"ה סד"א הואיל כו' להוציא חולב מכי תבא נפקא דוקא (במחובר) [גידולי קרקע] אלמא כו' עכ"ל כצ"ל:

סוגיא דלא יספות במלח חלק א' תוספות ד"ה פועל

בד"ה פועל מהו שיהבהב כו' ועוד למאי דמסיק הכא דלא יספות כו' עכ"ל כצ"ל:

דף פט:

סוגיא דלא יספות במלח חלק ב' בא"ד וסבר השתא

בא"ד וסבר השתא בפועלין שאין יכולין לאכול אלא ע"י כו' עכ"ל ר"ל השתא שלפני ר"ת ולאפוקי לפרש"י וק"ל:

- (1) ברייתא בדף פז: – כי תבא בכרם רעך ואכלת ענבים – ולא ענבים ודבר אחר
- (2) רש"י – ולא ענבים ודבר אחר – שלא לטבול ענבים במלח למתק שיאכל הרבה
- (3) גמרא דף פט.
- (א) איבעיא להו פועל מהו שיהבהב באור ויאכל מי הוי כענבים ודבר אחר או לא – ומפרש רש"י מהו שיהבהב באור את הענבים והאור ממתק טעמם
- (ב) תא שמע – רשאי פועלים לטבל פיתם בציר כדי שיאכלו ענבים הרבה
- (4) תוספות – שיטת רבינו תם
- (א) בראוי לאכילה פשיטא דשרי הבהוב דלא הוי אלא בסומי פירא – אלא באותן שאינן ראויין לאכילה אלא על ידי הדחק ומהבהבן כדי שיהיו טובים לאכול מבעיא ליה אי הוי כענבים ודבר אחר כיון דעל ידי הבהוב אוכל הרבה או דלמא לא שנא הבהוב זה מהבהוב בפירות מתוקים דשרי
- (ב) וממשיכין תוספות ופשיט מהא דרשאים פועלים לטבל פיתם בציר ואיירי בפועלין אשר מצד איזו מצב בגופם אין יכולין לאכול אלא על ידי הדחק ומדמי גוונא זו לאוכל [דבר] שאינו ראוי לאכול אלא על ידי הדחק
- (5) מהרש"א – הוצרכו תוספות לפרש כן דוקא לשיטת רבינו תם דלשיטה זו לכאורה קשה דבטיבול פיתם בציר לא מתקני לענבים שאינן נאכלים אלא על ידי הדחק – אבל לרש"י אתי שפיר בפשיטות
- (6) המשך תוספות – ונראה לר"י דלפירוש רבינו תם בראויין לאכילה לא אסור ענבים בשום דבר אחר כגון לטבול ענבים במלח

סוגיא דלא יספות במלח חלק ג' תוספות ד"ה קצץ אחת

בד"ה קצץ אחת כו' דאי אשכרו לקצור למה יתנה כו' וק"ק כו' דמדינא לא הוה אכיל כלל כיון ששכרו לעדור כו' עכ"ל ודאי דכן הוא למאי דקאמר אלא לאו ארישא דספת אף על פי שלא קצץ וקאי אשכרו לקצור דמדינא אכיל וספית וא"כ קצץ ע"כ לא קאי אשכרו לקצור דלמה יתנה בחנם כיון דמדינא אוכל וסופת בלא קציצה אבל קשה לי מאי קשיא להו למאי דקאמר אילימא אסיפא כו' למה פשוט לו כ"כ כו' דאימא מה"ט למאי דקאמר אילימא אסיפא כו' ואינו סופת בלא קציצה אפילו היכא דמדינא אכיל כגון בשכרו לקצור ה"נ מה"ט דשכרו לעדור אינו סופת אפילו בקוצץ דהא אצטריך לקצוץ משום אכילה גופה וא"כ ע"כ קצץ לא קאי אלא אשכרו לקצור דכיון דמשום אכילה לא הוה לקצוץ דמדינא אכיל נימא דמשום ספיתא קצץ והשתא פריך שפיר כל מאי דבעי ליכול כיון דקצץ ודו"ק:

(1) ברייתא א' כמבואר ברש"י

- (א) פועלין שהיו עודרים בתאנים וגודרים בתמרים ובוצרים בענבים ומוסקים בזיתים (כולם לשון לקיטה הן לכל מין ומין) הרי אלו אוכלים ופטורים מן המעשר ולא אמרינן מקח הוא שאין זה תנאי שכרן אלא התורה זיכתה להן

- (ב) ולא יספות במלח ויאכל – ומפרש רש"י דהשתא קא סלקא דעתך משום דספיתא במלח יש לו דין ענבים
ודבר אחר דאין פועלים אוכלים בו
- (2) ורמינהו כמבואר ברש"י לפי הבנת תוספות

(א) דקתני בברייתא ב'

- (i) רישא דרישא – השוכר את הפועל לעדר (משמעו לחפור שלא כ"עוודרים" לעיל דמשמעו ללקוט)
ולקשקש תחת הזיתים הרי זה לא יאכל (כיון דאינו שעת גמר מלאכה)
- (ii) רישא – שכרו לקצור הרי זה אוכל ופטור מן המעשר שהתורה זיכתה להן
- (iii) סיפא – קצץ עם בעל הבית על מנת שאוכל יאכל
- (ב) ובשילהי דברייתא קתני וסופת במלח ויאכל

לשון ברייתא ב'	
רישא דרישא	שכרו לעדור (לחפור) אינו אוכל
רישא	שכרו לקצור אוכל
סיפא	קצץ אוכל
שילהי דברייתא ב'	וסופת במלח ואוכל

- (ג) ואיך תפרש להך "וסופת במלח ויאכל" דקתני בשילהי דברייתא
- (i) **אילימא דקאי אסיפא בקצץ** לאשמועינן דאלו קצץ אוכל ושרי נמי לספות במלח – ואשר ברישא
מילפי ברייתא דבשכרו לקצור ולא קצץ הגם דאוכל מדינא מכל מקום אינו סופת
- (ii) תיקשי דכיון דקצץ פשיטא דכל היכא דבעי ליכול
- (3) תוספות – רבינו תם מפרש אשר רש"י נוקט דההיא **אילימא דקאי אסיפא בקצץ** משמעו בשכרו לעדור
(לחפור) וקצץ – ולכן קצת קשה לשיטת רש"י
- (א) למה פריך בגמרא "כיון דקצץ פשיטא דכל היכא דבעי ליכול" ואפילו לספות
- (ב) הרי ודאי בהאי קציצה לא הוסיף דיוכל עוד לספות במלח (דאי לאו הכי פשיטא דסופת) – וכיון דמדינא
לא הוה אכיל כלל כיון ששכרו לחפור ולא לקצור – רבותא היא דמכל מקום מחמת דקצץ שרי לי'
אפילו לספות
- (4) מהרש"א – קשיא לקושיית רבינו תם – נימא דבשלב "אילימא" האי קציצה בסיפא משמו קציצה בשכרו
לקצור דכיון דמשום אכילה לא הוי לקצץ דכבר מדינא אכיל מוכרח דכיון לספיתא והשתא פריך שפיר
"כל מאי דבעי אכיל" דהרי ודאי כיון לאכול יותר ממה דאכיל מדינא
- (5) המשך דגמרא – לאחר דהקשו קושייתם לשיטת אילימא מסקי "אלא לאו" דהאי ספית במלח ויאכל דשילהי
דברייתא ב' קאי ארישא בלא קצץ ואף על פי כן בשכרו לקצור סופת ואוכל הרי דברייתא ב' סותרת לברייתא
א'
- (6) המשך דמהרש"א – כיון דבשלב זה מסקינן דמדינא אכיל וספית בשכרו לקצור אפילו בלא קציצה מוכרח
אשר סיפא דברייתא לא קאי אשכרו לקצור דלמה יתנה בחנם לקצץ כיון דמדינא אוכל וסופת בלא קציצה

סוגיא דלא יספות במלח חלק ד' תד"ה בארץ קבעה ספיתא

בד"ה בארץ קבעה כו' וקא משמע לן דלא קבעה ספיתא כו' עכ"ל דלפי' ר"ת לעיל לא
מצי לאוקמא הך בתרייתא בפשיטות ובראיון לאכילה דפשיטא הוא דשרי ולא אצטריך
ליה למיתני אלא לאשמועינן דלא קבעא ספיתא ומיהו לשיטת ר"ת לא הוה צריכי למימר
דסופת במלח קאי אסיפא כו' דברייתא בלא קציצה נמי ניחא דסופת בראיון לאכילה

ואשמועינן דלא קבעה למעשר אלא לשיטת רש"י דלעיל הוצרכו למימר דספת קאי אסיפא ודו"ק:

(1) המשך דגמרא

(א) תירוץ דאביי – הני ברייתות לא סתרי אהדדי דברייתא א' (דאינו סופת במלח) בארץ איירי וברייתא ב' דסופת במלח בחוצה לארץ איירי – בארץ קבעה ספיתא למעשר בחוצה לארץ לא קבעה ספיתא למעשר

(ב) קשיא דרבא – מי איכא מידי דבארץ קבעא ספיתא מדאורייתא ובחוצה לארץ מותר לכתחילה

(2) תוספות

(א) קשיא

(i) לוקי ברייתא א' דלא יספות כדמעיקרא דהיינו משום ענבים ודבר אחר דמדינא לא אוכל פועל אי לאו דקוצץ בעל הבית

(ii) ולוקי לסופת במלח דברייתא ב' כבשיטת אילימא בדקצץ בעל הבית ואל תיקשי כיון דקצץ פשיטא דכל היכי דבעי ליכול דתריץ דקא משמע לן סיפא דבין בארץ בין בחוצה לארץ לא קבעה ספיתא למעשר

(3) הקדמה למהרש"א

(א) ניהדר לחלק ב' דקבענו שם אשר לרבינו תם להבנת ר"י

(ב) שרי לפועל לאכול דבר אחר ממש בענבים דראויים שלא על ידי הדחק

(ג) ומזה מובן דלרבינו תם דספיתא (דמיבעי לן אלו חשיב דבר אחר כל עיקר) כל שכן דשרי בראויים שלא על ידי הדחק

(4) מהרש"א

(א) קצת דוחק לפרש כבקושיית תוספות דאתיא סיפא דברייתא ב' לאשמועינן דספיתא לא קבעה למעשר

(ב) שאלה – האם לשיטת רבינו תם יכולין היו תוספות לחזק קושייתיהו דעדיף הוי לגמרא לתרץ דברייתא א' אינו סופת מחמת דאיירי בענבים דאינו ראוין אלא על ידי הדחק מה שאין כן ברייתא ב' דסופת מחמת דאיירי בענבים דראוין שלא על ידי הדחק והא גופה אשמועינן ברייתא ב' אשר סופת בראוין שלא על ידי הדחק

(ג) תשובה – לא נרוויח בדרך זו

(i) דפשיטא דשרי בדאינו אלא סופת דהרי אפילו ענבים ודבר אחר ממש אוכל פועל בראוין שלא על ידי הדחק וכל שכן דספיתא מותר

(ii) ושוב נצטרך לפרש דרבנותא דברייתא היינו דלא קבעה ספיתא למעשר

(5) הקדמה להמשך מהרש"א

(א) ניהדר לחלק ג' להא דמסקי בגמרא דהאי ספית במלח ויאכל דשילהי דברייתא ב' לא מצינן לאוקמה בסיפא בדקצץ פשיטא דסופת ואוכל ועל כרחך דקאי ארישא בלא קצץ ואף על פי כן סופת ואוכל – ונמצא דברייתא ב' סותרת לברייתא א' דבעל הבית מעכב לספיתא

(ב) ברם לשיטת רבינו תם תיקשי דמצינן לאוקי לרישא דהיינו טעמא דסופת במלח ואוכל משום דאיירי בראוין אפילו שלא על ידי הדחק ודלכן לא סותרת ברייתא ב' לברייתא א' ואל תיקשי "פשיטא" דאימא דקא משמע לן דלא קבעא למעשר

ג) אבל לרש"י ניהא דמפרש דלצד דאינו סופת ואוכל מעכבו בעל הבית אפילו בענבים דראוין שלא על ידי הדחק

דף צ.

גמרא פרות מרכסות

[דף צ עמוד א] בגמ' פרות המרכסות כו' והדשות בתרומה ומעשר עובר משום בל תחסום ונכרי כו' כצ"ל:

גמרא כגון שדש לפני

שם כגון שדש לפני מחומת בית פאגי כו' וה"ה דה"מ למימר לפי זה דכולה ר' יהודה והא לפני מחומת בית פאגי והא מבחוץ לחומה וק"ל:

רש"י בד"ה ממון גבוה

בפרש"י בד"ה ממון גבוה כו' וגבי תרומה מתוקמא שהיתה פרה של ישראל שאסור כו' עכ"ל דע"כ האי טעמא שפירש לעיל דסתם דיש לאו בתרומה ומעשר משתעי כו' ליתא השתא דא"כ לר' יהודה נמי דמעשר ממון הדיוט הוא מ"מ מהאי טעמא דסתם דיש לאו במעשר משתעי אינו עובר ודו"ק:

רש"י ד"ה חתום פרתי ודוש בה

בד"ה חסום פרתי ודוש בה דישה שלך עכ"ל וכן פירש לעיל יראה מפירושו דדוקא בדוש בה דישה שלך קמבעיא ליה אבל בדישו שלו לא קמבעיא ליה ובנ"י מצאתי וז"ל והא דלא פשטינן ליה מהא דתניא במ"ק בפ' מי שהפך כלל וכו' ושאינו עושה אינו אומר לנכרי ועושה והרי בחולו של מועד ליכא איסור סקילה ואפ"ה אמירה לנכרי שבות והר"ב היה מחלק דהתם איירי לעשות מלאכתו של ישראל וההנאה של ישראל היא אבל הכא קמבעיא ליה בדוש בה דישה שלך לצורכה כו' אבל תימה מאי מייתי מהלין תורין דגנבין ארמאי נימא שאני התם דההנאה לישראל היא לכך נראה לרב' כו' דגזירה יום טוב אטו שבת וחה"מ מעין י"ט הוא עכ"ל ובפרק תולין כתב עוד בזה חסום פרתי ודוש בה פירוש שנהנה בחסימתה שאפי' אינה שלו מ"מ הרי מרבה לו הבע"ה שכר במה שהיא נחסמת כו' עכ"ל ודו"ק:

תוספות ד"ה אבל הכא איסורא

תוס' בד"ה אבל הכא דאיסורא כו' כצ"ל:

דף צ:

רש"י ד"ה קטבליא

[דף צ עמוד ב] בפרש"י בד"ה קטבליא כו' ואינה רואה את הדישה מי קרינא כו' עכ"ל ואף על גב דטעמא דחסימה לאו משום דחזיא ומצטערא הוא קמבעיא ליה מי קרינן ביה דישו וכה"ג כתבו התוס' לקמן בד"ה אלא אימא עד שתהא פורקת דסד"א כו' ע"ש:

דף צא.

תוספות ד"ה ופשטי להו

[דף צא עמוד א] תוס' בד"ה ופשטי להו כו' היכא מוכח משמואל דליכא איסורא מדרבנן כו' עכ"ל דודאי מדרבנן נמי קמבעיא להו מהו להכניס מן כו' ואיהו דלאו כהלכתא פשיט להו דמשמע דאפי' איסורא מדרבנן ליכא וק"ל:

דף צא:

תוספות ד"ה דש באווזין

[דף צא עמוד ב] בד"ה דש באווזין כו' ולא בעי שור ממש וא"כ יליף שור כו' וי"ל כיון דבעי ר"י ב"י דומיא דשור כו' עכ"ל דאע"ג דלא בעי שור ממש ויליף שאר בהמה וחיה שור שור משבת מ"מ דומיא דשור בעי דאל"כ לא אצטריך למכתב שור אלא לא תדוש בחסימה והוי נמי עוף בכלל ולית ליה לר"י ב"י הך דרשה דלעיל חוסם לנחסם:

תוספות ד"ה הא עושה

בד"ה הא עושה כו' כשמביא כלים מאומן לאומן דהוי עושין מעשה כו' עכ"ל דלא שייך להביא ענבים מאומן לאומן אלא לגת מוליכין אותם אבל כלי המלאכה מוליכין מאומן לאומן וליכא למימר דדוקא בעושה מעשה הוא דאוכלין דכיון דאין אוכלין אלא משום השבת אבידה וטובה היא לבעלים מה לי עושה מעשה ומה לי אין עושה מעשה וק"ל:

(1) משנה – היה עושה בתאנים לא יאכל בענבים בענבים לא יאכל בתאנים – וכולן לא אמרו שיאכל אלא בשעת מלאכה אבל משום השב אבידה לבעלים (שלא יבטל ממלאכתו) אמרו פועלין אוכלין בהליכתן מאומן לאומן ובחזירתן מן הגת

(2) גמרא כמבואר ברש"י

(א) איבעיא להו עושה בגפן זה מהו שיאכל בגפן אחר שיקוץ אשכול גפן יפה וילך למקום שהוא עושה שם ויאכל – ממין שאתה נותן לכליו של בעל הבית בעינן והא איכא – או דלמא ממה שאתה נותן לכליו של בעל הבית בעינן והא ליכא

(ב) תא שמע לאיכא דאמרי מהא דתנן במשנה וכולם לא אמרו אלא בשעת מלאכה אבל מפני השב אבידה לבעלים אמרו פועלים אוכלים בהליכתן מאומן לאומן ובחזירתן מן הגת

(ג) סברוה

(i) הליכה מאומן לאומן וחזרה מן הגת לצרכי בעל הבית (כגון זה בלכתו מאומן לאומן) לאו כעושה מעשה לבעל הבית דמי ומטעם זה לחוד לא אכיל מדאורייתא ואכיל דיקא משום השבת אבדה

(ii) הא עושה מעשה (כגון נשא כליו בכתף והולך מזו אל זו) אכיל אף על גב שהליכתו צורך גפן שהולך אצלה הוא ואכילתו מענבים שקוצץ מזו שיצא ממנה הוא – דעושה בגפן זה אוכל מגפן אחר

(3) תוספות

(א) קשיא – מנלן למידק הכי – הרי במשנה לא קתני אלא דמשום השב אבידה לבעלים אוכלין בהליכתן מאומן לאומן ואפשר דמדאורייתא אינו אוכל משום שני טעמים ראשית דמהלך לחוד מאומן לאומן אינו עושה ועוד (אפילו מהלך כעושה דמי) מטעם דאוכל בגפן זה אינו אוכל מגפן אחר

(ב) תירוץ – מדייקי דאלו אתיא משנה למילף דאפילו בעושה מעשה אין אוכלים אלא מפני השבת אבידה עדיף הוי לה למתני "משום השבת אבידה אמרו פועלים אוכלים כשמביאים כלים מאומן לאומן

(4) מהרש"א

(א) קשיא – דלמא לא נקטו במשנה כשמביאים כלים וכו' דאז היינו טועין אשר אם לא מביאין כלים אין אוכלים אפילו מטעם השבת אבידה לבעלים

(ב) תירוץ – לא היינו טועין כך דהשתא דילפינן דחיישינן משום השבה לבעלים לא מסתבר לחלק באופן הרווחה שעושה לבעלים ולכן מה לי מביא כלים מה לי לא מביא כלים

(5) מהרש"א – אגב אורחא תדע דמהא דדייקי תוספות "כשמביאין כלים מאומן לאומן" מובן דנקטו תוספות דדיקא כלי מלאכה נושאין מאומן לאומן – ואשר אין מביאין ענבים מאומן לאומן אלא לגת

(6) אולי דייקי תוספות הכי לפי שאלו נושאין ענבים מאומן ראשון לאומן שני והלאה פשיטא דעושה מעשה לגפן ראשון וגפן שני וכו' עד שנושא כולם ביחד לגת

דף צב.

גמרא לשמעתא קמי'

[דף צב עמוד א] בגמרא לשמעתא קמיה דרב כהנא דילמא בעושיין בסעודתן דעבדו ואכלו א"ל אפ"ה ניחא כו' כ"ה הגירסא ברא"ש אבל מלישנא דקאמר לשמעתתא קמיה דרב כהנא משמע דרב אשי לא קאמר אלא מלתא דרב דלעיל ונכונה גירסת כל ספרים הישנים שלפנינו לשמעתא קמיה דרב כהנא אמר לי דלמא בעושיין בסעודתן דעבדו ואכלו ורב אפ"ה ניחא ליה כו' וק"ל:

גמרא תא שמע ר' אלעזר חסמא

שם ת"ש ר"א חסמא כו' וחכמים מתירין מאי לאו בהא קמפלגי כו' ק"ק דמדברי ת"ק ור"א חסמא נמי ה"מ לאתווי הכי מאי לאו בהא קמפלגי דבין ת"ק לחכמים ליכא אלא הא דאמרן לעיל כמ"ש גם התוס' ויש ליישב ודו"ק:

תוספות ד"ה אלא אימא

תוס' בד"ה אלא אימא כו' או בעגלה אינה אוכלת כו' עכ"ל לפירושה לעיל גבי שור במחובר היכי משכחת לה איכא למימר הכי אבל לפרש"י שם דאינה יכולה להגיע ולאכול מגפן שעל העגלה כו' ליכא לפרושי נמי הכי אלא בשהגפן עליה וק"ל:

דף צב:

סוגיא דמשלו הוא אוכל חלק א' גמרא דמיחזי כמקח טעות

[דף צב עמוד ב] בגמרא משום דמיחזי כמקח טעות כו' כתב מהרש"ל בודאי אף המקשה ידע שהטעם משום מקח טעות דאל"כ מאי חילוק בין הודיעם ללא הודיעם כו' ומה שמקשה אח"כ אלא נפתחו חביותיו מאי מקח טעות איכא הא ידעי כו' לכ"ע מקשה על המשנה כו' ואפ"ה פוסק הטור (דהא) [להא] דרב ששת ואף על פי שהבעיא דלעיל לא נפשטה אלא כדפי' דרב ששת המשנה קמפרש ול"ג וכ"ת כו' וטעות נפל כו' עכ"ל ע"ש באורך ודבריו תמוהים דהאבעיא דלעיל ודאי נפשטה במסקנא לרבי יוחנן דתנא דמתני'

דתני אינו קוצץ ע"י עבדו ושפחתו ס"ל דמשל שמים הוא אוכל וכן פסקו הרי"ף והרא"ש כתנא דידן וא"כ ע"כ סיפא דמתני' נמי דקתני בנפתחו חביותיו ליכא לאוקמא במקח טעות אלא כשנויא דרב ששת ולכך כתב הטור בנפתחו חביותיו דהיינו לגת וכת"ק דרבי עקיבא דהלכה כרבי עקיבא מתבירו ולא מתביריו והנראה לקיים כל נוסחות גמרות שלנו דקאמר וכ"ת ה"נ משום דמתזי כו' וקושיא זו תולה דוקא בלמ"ד בשל שמים הוא אוכל וכבר הרגישו בזה התוס' שכתבו אבל אי משלו הוא אוכל א"ש שהרי הוא כאילו התנה עמו מעיקרא כדפירש לעיל כו' ור"ל בלאו טעמא דמקח טעות ניהא דאע"ג דידע הפועל דהוא נטע רבעי כיון דלא הודיעו הבע"ה שהוא נטע רבעי ה"ל כאילו התנה עמו הפועל שיפדה ויאכל וכן נפתחו חביותיו הוא ממש נפתחו חביותיו ואף על גב דמידע ידע דאטביל למעשר כיון דלא הזכיר לו הבע"ה שאטביל למעשר ה"ל כאלו התנה עמו הפועל שיעשר ויאכילו ולא הוצרך לאוקמא משום דמתזי כמקח טעות ורב ששת נמי לא אוקמא כשנפתחו חביותיו לבור אלא למ"ד משל שמים הוא אוכל וזה נ"ל ברור בדברי התוס' ואין להאריך וק"ל:

(1) גמרא כמבואר ברש"י

(א) איבעיא להו

(i) פועל משלו הוא אוכל דתוספת שכר הוא שהוסיפה לו תורה

(ii) או משל שמים הוא אוכל במתנת גמילות חסדים שחייבה תורה לבעל הבית לתת לו כשאר מתנות עניים

(ב) למאי נפקא מינה דאמר תנו לאשתי ובני אי אמרת משלו הוא אוכל יהבינן להו אבל אי אמרת משמים הוא אוכל לדידי' זכי לי' רחמנא לאשתו ובניו לא זכו להו רחמנא

(2) תוספות ד"ה אי אמרת – דאי אמרת משלו הוא אוכל יהבינן להו דמשעה ששכרו הוי כאילו התנה עמו – אבל אי משל שמים הוא אוכל לא יהבינן להו שלא זיכה לו הכתוב אלא מה שהוא לועס ואוכל ואין לו כח ליתן כלום

(3) המשך דגמרא כמבואר במהרש"ל

(א) קשיא דמקשה

(i) קתני במשנה בדף צג. דהשוכר את הפועל לעשות בנטע רבעי שלו הרי אלו לא יאכלו דבעי חומה ואם לא הודיען מתחילה לעשות עמו בנטע רבעי פודה ומאכילן

(ii) השתא לצד דמשלו הוא אוכל אתי שפיר דמטעם מקח טעות שונה דינו של הודיען (דלא הוי מקח טעות) ולא הודיען (דהוי מקח טעות)

(iii) אבל אי אמרת משל שמים הוא אוכל אמאי בלא הודיען פודה ומאכילן איסורא לא זכי להו רחמנא וליכא מקח טעות

(ב) תירוץ דמדחה – אין הכי נמי דלא הוי מקח טעות ממש אבל מכל מקום מיחזי כמקח טעות

(ג) קשיא

(i) אימא סיפא דמשנה בדף צג.

(1) נתפרסו עגוליו (קציעות שאינן נטע רבעי שדרסן בעיגולין ונגמרה מלאכתן למעשר ונפלו ונתפרסו וצריך לחזור ולדרסן) נתפתחו חביותיו (שניטלו מגופותיהם ושכרן לסותמן) הרי אלו לא יאכלו (דנגמרה מלאכתן למעשר)

(2) ואם לא הודיען מעשר ומאכילן

(ii) השתא

(1) אלו אמרת משלו הוא אוכל אתי שפיר הא דשונה דינו של לא הודיען דמעשר ומאכילן מחמת דהוי מקה טעות – מדינו של הודיען דלא הוי מקה טעות

(2) אבל אי אמרת משל שמים הוא אוכל אמאי מעשר ומאכילן איסורא לא זכי להו רחמנא וליכא מקה טעות

(ד) תירוץ – [וכי תימא] הכא נמי משום דמיחזי כמקה טעות – מהרש"ל לא גרס "וכי תימא" מטעם דנפרש להלן

(ה) קשיא

(i) בשלמא נתפרסו עגוליו מובן דאיכא טעות (שכשאומר להן תחילה השתכרו לי לדרוס בעיגולין סבורים היו שזו תחלת דריסתן ועדיין לא נגמרה מלאכתן למעשר)

(ii) אלא נתפתחו חביותיו מאי מקה טעות איכא מידע ידע דאיטביל להו למעשר משעלו מן הבור וניתנו בחבית

(1) תירוץ – אמר רב ששת שנפתחו חביותיו לבור וסבורין היו שלא ניתנו בחבית

(4) מהרש"ל

(א) קושיא זו – "בשלמא נתפרסו עיגוליו כו' אלא נפתחו חביותיו מאי מקה טעות איכא הא ידעי דאיטביל" – לא מייתי לה גמרא למיפשט לאיבעיא אלו בשלו הוא אוכל או משל שמים הוא אוכל – דקושיא זו אתיא אף לצד דמשלו הוא אוכל דהא ידע דאיטביל וליכא טעות

(ב) השתא מהרש"ל נוקט (מטעם שאין מעניננו) דרב ששת גופי' קסבר דמשלו הוא אוכל ואלו לא הקשו בגמרא אלא לצד דמשל שמים הוא אוכל לא הי' צריך רב ששת לאוקי למשנה בשנפתחו חביותיו לבור אבל השתא דקבענו דאיצטריך לי' לפרש תוכן דמשנה לכל הדעות מובן הא דמסיק לכל הדעות דנפתחו חביותיו לבור ומובן עוד הא דטור פסק כתיירוץ רב ששת דנפתחו חביותיו לבור הגם דלא איפשט דמשל שמים הוא אוכל

(5) מהרש"א

(א) שלא כמהרש"ל קושיא דגמרא מרישא דמשנה בקושטא לא נחית אלא לצד דמשל שמים הוא אוכל והיינו משום דקבענו דלתוספות (בד"ה אי אמרת) אי משלו הוא אוכל אתי שפיר בלי טעמא דמקה טעות אלא סמכינן אהא דהרי הוא כאילו התנה בעל הבית מעיקרא – ואף הכא בסיפא דמשנה בלאו טעמא דמקה טעות ניהא דאף אל גב דידע הפועל דכבר קבע למעשר מכל מקום כיון דלא הודיעו הבעל הבית הוי לי' כאילו התנה בעל הבית אשר יעשר ויאכיל לפועל

(ב) ולכן לצד משלו הוא אוכל לא צריכין לאוקי דנפתחו חביותיו לבור אלא נפתחו חביותיו ממש וידוע לפועל שנפתחו ואף על גב דמידע ידע דאיטביל למעשר כיון דלא הזכיר לו בעל הבית שאטביל למעשר הוי לי' כאלו התנה בעל הבית שיעשר ויאכיל לפועל – ולא הוצרך לאוקמא משום דמחזי כמקה טעות ורב ששת נמי לא אוקמא כשנפתחו חביותיו לבור אלא למאן דאמר משל שמים הוא אוכל

(ג) ושלא כמהרש"ל ודאי נפשטה במסקנא (מכח מימרא מסויימת דר' יוחנן דאינה מעניננו) דמשל שמים הוא אוכל וכן פסקו הרי"ף והרא"ש – ולכן על כרחך אין לנמק סיפא דמשנה (בנפתחו חביותיו) בדרך מקה טעות אלא על פי שינויא דרב ששת דנפתחו חביותיו לבור או לגת ולכך פסק הטור כתיירוץ דרב ששת

(ד) וכתוצאה מדברים אלו

(i) לקושיא דגמרא מסיפא דמשנה אכן גורסין "וכי תימא" בגמרא לעיל – דהיינו וכי תימא דמצינן למיסמך על "מיחזי כמקה טעות" ליישב קושיא דסיפא לצד דמשל שמים הוא אוכל – אכתי תיקשי לצד זו בשלמא בנתפרסו עגוליו וכו'

(ii) שלא כמהרש"ל דלא גורס "וכי תימא" דאי גרסינן לה משמע בטעות (לשיטת מהרש"ל) דממשיכא גמרא בשקלא וטריא שלה להקשות דיקא לצד דמשל שמים הוא אוכל הגם דבקושטא (לשיטת מהרש"ל) מקשי בגמרא אף לצד דמשלו הוא אוכל

(6) מהרש"ל ומהרש"א נמי מתווכחים במחלוקת מסויימת דר' עקיבא ותנא קמא דר' עקיבא דאינה מעיקר ענינו

דף צג.

גמרא מתיב רב כהנא

[דף צג עמוד א] בגמ' מתיב רב כהנא המשמר כו' ואי אמרת משמר לאו כעושה מעשה כו' למסקנא דקאמר כוותיה דשמואל מסתברא כו' ואפילו בעושה מעשה במחובר אינו אוכל כלל לא שייך למימר הכי ובפשיטות ה"ל למפרך אדשמואל ואפשר דלא אסיק אדעתיה הא דמסיק לקמן והוה ס"ד השתא לשמואל נמי דעושה במחובר אוכל מיהת מהלכות מדינה ודו"ק:

(1) משנה דף פז. – ואלו אוכלין מן התורה העושה במחובר לקרקע בשעת גמר מלאכה ובתלוש מן הקרקע עד שלא נגמרה מלאכתו ובדבר שגידולו מן הארץ

(2) משנה דידן בדף צג. – שומרי פירות אוכלין מהלכות מדינה אבל לא מן התורה

(3) גמרא

(א) אמר שמואל – לא שנו במשנה דידן דשומרי פירות אכלי מיהת מהלכות מדינה אלא שומרי תלוש אבל שומרי מחובר אפילו מהלכות מדינה לא דמשמר במחובר לאו כעושה מעשה דמי – וכל היכי דמשמר ואינו עושה מעשה אפילו מהלכות מדינה לא אכיל

(ב) מתיב רב כהנא – תניא המשמר מקשאות שגדילין בהן קישואין מחוברים אכלי ועל כרחך היינו טעמא דאכלי הגם דבלאו גמר מלאכה עסקינן משום דמשמר כעושה מעשה דמי ואכיל מהלכות מדינה

(ג) מסקנא דרב אשי מטעם שאינו מענינו – לשמואל במחובר אפילו עושה מעשה ממש לא אכיל כלל בשעה שאינו גמר מלאכה וכל שכן משמר

(4) מהרש"א

(א) קשיא – למסקנא דגמרא הוי לי' רב כהנא להקשות לשמואל בפשיטות אשר עושה מעשה לא מהני בשעה שאינו גמר מלאכה

(ב) תירוץ – אפשר דלא אסיק אדעתיה הא דמסיק לקמן והוה סלקא דעתך השתא לשמואל נמי דעושה במחובר אוכל מיהת מהלכות מדינה

רש"י ד"ה מר סבר

בפרש"י בד"ה מ"ס תנא דברייתא כו' ותנא דידן סבר משל שמים כו' עכ"ל היינו לר' יוחנן אבל לבר פלוגתיה מצינו לאוקמא שפיר מתני' דמשלו אוכל ככל הנך אוקימתות דלעיל ודו"ק:

תוספות ד"ה אלא בהא

תוס' בד"ה אלא בהא כו' ולרבי יוחנן אידי ואידי באין מעלה להן מזונות עכ"ל נראה מלשונם דניחא להו לאוקמא לרבי יוחנן אידי ואידי דוקא באין מעלה להן מזונות ואפשר

דהיינו משום דלמאי דאוקמא אידי במעלה להן מזונות צריכין לדחוקי לשנויי בקטנים בנו ובתו דלא זכי ליה רחמנא צערן ודו"ק:

גמרא אימא סיפא

בגמרא אימא סיפא ואלו שאינגן אוכלין כו' היינו רישא כו'. פי' דודאי דיוקא לכל הני מפשטא דמתני' הוא דאתי אבל למאי דאוקמא דיוקא דמתני' למלתא אחריתי דהיינו לשומר תלוש כפרש"י לא קשיא אהא דקתני במתני' דהכא שומרי פירות כו' דהיינו בתלוש היינו רישא דהך דיוקא אינו מפורש ברישא ואצטריך ליה לפרושי בסיפא משא"כ כל הני אי הוה אוכלין מדינא לא הוה אצטריך ליה למיתני ולפרושי בסיפא כיון דשפיר מדייקינגן להו מפשטא דמתני' ברישא ודו"ק:

דף צג:

תוספות ד"ה איבעיא לך

[דף צג עמוד ב] תוס' בד"ה איבעי לך לעבורי כו' שרצו לפטור מדרבה דאל"כ אמאי צווחו דמלתא דפשיטא כו' עכ"ל ר"ל דאי הוה מחייב רב פפא מטעם פשיעה לא הוה קאמר דצווחו קמאי ורצו למפטר מדרבה דאפשר דרבה גופיה מודה הכא מטעם דהוי פשיעה ורב כהנא דחשיב ליה פשיעה בפרק הכונס לא קאמר דצווחו קמאי למפטר מדרבה וקושטא קאמר דרבה גופיה מודה הכא וליכא למימר נמי דרב פפא מחשב ליה פשיעה כרב כהנא וקאמר דצווחו קמאי למפטריה { (מדרבה) [מדרבא] } דלא מחשיב ליה פשיעה בפ' הכונס דמ"מ { (מדרבה) [מדרבא] } לא הוה צווחו קמאי למפטריה דאימא { (מדרבה) [דרבא] } גופיה אף על גב דמחשיב ליה כעין גניבה ואבידה מחייב ביה {כ} רב חסדא ורבה בר רב הונא מטעם דקאמרי דלהכי יהבי לך אגרא דתנטר לי נטירותא יתירא אבל אי לא מחשיב ליה רב פפא אלא בכעין גניבה ואבידה שפיר קאמר דצווחו קמאי למפטר מדרבה ודו"ק:

(1) גמרא כמבואר ברש"י

(א) ההוא רעיא דהוה קא רעי חיותא אגודא דנהר פפא שריג חדא מינייהו ונפלת למיא

(i) אתא לקמיה דרבה ופטריה אמר מאי הוה ליה למיעבד הא נטר כדנטרי אינשי ואין זה אבידה אלא אונס

(ii) רב חסדא ורבה בר רב הונא לא סבירא להו הא דרבה (דהוי אונס) אלא קסברי דמצי תובע לטעון להכי יהבי לך אגרא לנטורי לי נטירותא יתירא

(ב) בפרק הכונס סבירא לי' רב כהנא דפשיעה היא שלא לעבורי חדא חדא ורבא פליג עלי'

(ג) בר אדא סבולאה הוי קא מעבר חיותא אגמלא דנרש דחפה חדא לחברתה ושדיתה במיא אתא לקמיה דרב פפא חייביה

(i) אמר ליה בר אדא מאי הוה לי למעבד

(ii) אמר ליה רב פפא איבעי לך לעבורי חדא חדא – וכבר צווחו קמאי דקמך ולא איכא דאשגח בהו

(2) תוספות כמבואר במהרש"א

- (א) נראה מטעם שאינו מעניננו דרב פפא – באמרו "דאיבעי לך לעבורי חדא חדא" – לא חייבי' משום דחשיב לה פשיעה הא דלא העביר חדא חדא אלא משום דחשיב לי' כעין גניבה ואבידה דשומר שכר חייב עליהן נטירותא יתירתא
- (ב) ובזה אתי שפיר הא דאמר רב פפא לבר אדא כבר צווחו קמאי שרצו לפטור מדרבה דאי הוה מחייב רב פפא מטעם פשיעה לא הוי קאמר דצווחי קמאי למפטר מדרבה דהרי שיטת רבה בעבורי חדא חדא לא מובאת בפרק הכונס ואפשר דרבה גופי' הוי מודה דפשיעה היא
- (ג) ואתא נמי שפיר אשר רב כהנא דבפרק הכונס חשיב ליה פשיעה לא קאמר דצווחו קמאי למפטר מדרבה והיינו טעמא דמצי רב כהנא למימר דרבה גופיה סבירא לי' כרב כהנא דפשיעה היא
- (3) המשך מהרש"א לפי הגהת דבריו מן "רבה" ל"רבא" כדלהלן וכמבואר בספר ברכות שמים
- (א) וליכא למימר דלעולם רב פפא חייביה משום דמחשיב ליה פשיעה וצווחי קמאי למפטר לא **מדרבה** דכאן אלא **מדרבא** בפרק הכונס אשר רבא חולק שם על רב כהנא וקסבר דלאו פשיעה היא
- (ב) דזאת לא יתכן דאימא דרבא גופי' דפליג על רב כהנא ולא מחשיב לי' פשיעה מכל מקום מחייב מטעם דבעי נטירותא יתירה כדרב חסדא ורבה בר רב הונא
- (ג) אבל השתא דקבענו אשר רב פפא חייבי' לבר אדא משום דבעי נטירותא יתירה אתי שפיר דצווחו קמאי שרצו לפטור מדרבה דלא זו בלבד דיכול להיות דקסבר דשלא לעבורי חדא חדא לאו פשיעה היא אלא אף זו דקבענו דקסבר דלא בעי נטירותא יתירה

גמרא דשמע קול אריה

גמ' דשמע קל אריה ועל אי הכי אומדין אותו מאי ה"ל למיעבד כו' האי אי הכי נמי קשה לפרש ביה אי אמרת בשלמא וברי"ף וברא"ש נמי משמע למה דלא מוקי ליה דשמע קל אריה ועל האי יכול להציל חייב מפרשי לי' על ידי רועים ומקלות נמי ודו"ק:

- (1) גמרא – ההוא רעיא דהוה קא רעי חיותא אגודא דנהר פפא שריג חדא מינייהו ונפלת למיא אתא לקמיה דרבה ופטריה אמר מאי הוה ליה למיעבד
- (2) רש"י – ואין זה אבידה אלא אונס
- (3) המשך דגמרא
- (א) אמר ליה אביי אלא מעתה על למתא בעידנא דעיילי אינשי הכי נמי דפטור מחמת דנטר כדנטרי אינשי אמר ליה רבה אין
- (ב) קשיא דאביי לרבה
- (i) קתני בברייתא – רועה שהיה רועה עדרו והניח עדרו ובא לעיר ובא ארי ודרס אין אומרים אלו היה שם היה מציל וחייב אלא אומדין אותו אם יכול להציל חייב ואם לאו פטור
- (ii) ננקוט דברייתא איירי דעל בעידנא דעיילי אינשי ואפילו הכי חייב אם היה יכול להציל – הרי דלא אמרינן דפטור מחמת דנטר כדנטרי אינשי בהא דעל בעידנא דעיילי אינשי
- (ג) תירוץ דרבה – איירי בדעל בעידנא דלא עיילי אינשי דבקושטא לא נטר כדנטרי אינשי
- (ד) קשיא דאביי – אלו על בעידנא דלא עיילי אינשי תיקשי אמאי פטור אם אינו יכול להציל – הרי תחלתו בפשיעה למזיקין קטנים וקלין דהיה יכול להציל מהן אם לא על לעיר – וסופו נמי נהי דמזיק חזק בא עליהן שאם היה שם לא היה יכול להציל והוה ליה אונס – מיהו תחלתו בפשיעה הוה דחייב הגם דסופו באונס
- (4) תוספות ד"ה אי הכי

(א) קשיא

(i) לאביי (דבעי למימר מעיקרא דברייתא איירי דעל בעידנא דעיילי אינשי וחייב מטעם דלא מיפטר בהא דנטר כדנטרי אינשי) מי ניהא – דתיקשי ליה דאף כי אומדין בסוף דלא הי' יכול להציל והוי אונס מכל מקום ליחייב משום דהוי תחלתו בפשיעה וסופו באונס

(ii) תירוץ דתוספות אינה מענינו

(5) המשך דגמרא

(א) תירוץ דרבה – על לעיר מאימתו מחמת דשמע קול אריה ולכן לא היתה תחלתו בפשיעה אפילו למזיקין קטנים וקלין

(ב) קשיא דאביי אי הכי למה חייב אלו אומדין אותו שלא היה יכול להציל

(ג) תירוץ דרבה אין מענינו

(6) מהרש"א

(א) קשיא – אף הכא הוי להו לתוספות להקשות דלאביי מי ניהא

(ב) ודע דרי"ף ורא"ש (בפרק המפקיד סימן ז') אזלי בדרך אחרת ופסקו אשר אומדין אותו אם היה יכול להציל חייב ואם לאו פטור ואין נפקא מינה אלו על בעידנא דעיילי אינשי ואלו על מחמת דשמע קול אריה דשינויי דחיקי ניהו ולא סמכינן אשינויי

דף צד.

תוספות ד"ה אמר רב נחמן

[דף צד עמוד א] תוספות בד"ה אמר רב נחמן ב"י כו' שאינו בפירוש במשנה אבל ק' דה"ל כו' עכ"ל דבריהם אינם מובנים לכאורה דאגופה דמתניתין ה"ל להקשות כן גם לפי דרכם שכתבו ונראה לומר דרב נחמן הוה ידע כו' לא יתיישב קושייתם זאת והנראה לדקדק בדבריהם שהוא סיומא דריש דבריהם שאמרו שהדיוק אינו בפירוש במשנה משום שהוא קשה דה"ל למיתני נמי אהך בבא כל שא"א כו' תנאו בטל כדתני באינך דרישא ולכך אצטריך ליה לאשמועינן הך דיוקא ויש להגיה בדבריהם ונראה עוד לומר דרב נחמן כו' וק"ל:

(1) משנה

(א) רישא

(i) כל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל

(ii) וכל תנאי שיש מעשה בתחילתו תנאו בטל

(ב) סיפא – וכל שאפשר לו לקיימו בסופו והתנה עמו מתחילתו תנאו קיים

(2) גמרא

(א) אמר רב טבלא אמר רב סיפא דברי ר' יהודה בן תימא

(ב) דתניא בברייתא

(i) הרי זה גיטך על מנת שתעלי לרקיע על מנת שתרדי לתהום נתקיים התנאי הרי זה גט לא נתקיים התנאי אינו גט

- (ii) ר' יהודה בן תימא אומר כזה גט – כלל אמר ר' יהודה בן תימא כל שאי אפשר לו בטבע לקיימו בסופו והתנה עליו מתחילתו אינו אלא כמפליגה וכשר
- (ג) אמר רב נחמן בר יצחק מתניתין נמי דיקא דקתני כל שאפשר לו לקיימו בסופו והתנה עליו מתחילתו תנאו קיים – ומשמע הא אי אפשר לו לקיימו תנאו בטל
- (3) תוספות

- (א) קשיא א' – מאי קא משמע לן רב נחמן בר יצחק בראייתו לרב הרי כבר אמר רב טבלא אמר רב דזו (סיפא דמשנה דקתני אשר כל שאפשר לו לקיימו וכו' תנאו קיים) דברי ר' יהודה בן תימא בברייתא
- (ב) קשיא ב' – למה השתמש רב נחמן בר יצחק בלשון "דיקא" הלא קתני במשנה בהדיא כל שאפשר לקיימו וכו' דהיינו שיטת ר' יהודה בן תימא בברייתא
- (ג) תירוץ לקשיא א' – רב נחמן בר יצחק לא שמיע ליה הא דאמר רב טבלא אמר רב
- (ד) תירוץ לקשיא ב' – תיבת "דיקא" אתי שפיר כיון דלא קתני במשנה בפירוש ובמישרין עיקר דינו דר' יהודה בן תימא אשר אלו אי אפשר לו לקיימו תנאו בטל
- (ה) קשיא לתירוץ לקשיא ב' – אכן הוה לה למשנה למיתני בסיפא כל שאי אפשר לו לקיים תנאו בטל בדומה "לאינך דרישא" דמשנה דכל דהמתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל ודכל תנאי שיש מעשה בתחילתו תנאו בטל
- (ו) תירוץ "ונראה לומר" דרב נחמן בר יצחק בקושטא ידע להא דאמר רב טבלא אמר רב – ומפרש רב נחמן בר יצחק
- (i) דאל תיקשי

(1) מגליה לרב דסיפא דמשנה כוותיה דר' יהודה בן תימא דהא איכא למימר דמשנה לית לה להך דר' יהודה בן תימא ודסיפא קאי על אינך דרישא דקתני כל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל ומפרש סיפא טעמא משום דכל תנאי שאפשר לקיימו בסופו דוקא הוי תנאי קיים – וכזה קאי נמי לפרש אידך דרישא

- (ii) דתריץ דמכל מקום מצינן למידק להך דר' יהודה בן תימא מדקתני בסיפא כל כמבואר בתוספות
- (4) מהרש"א

- (א) קשיא לתוספות
- (i) קושית לתוספות לתירוץ לקשיא ב' (דהוה לה למשנה למיתני לסיפא בלשון "כל שאי אפשר לו לקיים תנאו בטל") קשה לא לבד לתירוץ לקשיא ב' אלא אף למשנה גופה
- (ii) וקושיא זו לא מתיישבת בתירוצם "ונראה לומר"
- (ב) ומשני מהרש"א דתירוץ לקשיא ב' והך ונראה לומר מצורפות כזה
- (i) סמכינן על תירוץ לקשיא ב' לפרש דלא קתני בסיפא "כל שאי אפשר לו לקיים תנאו בטל" משום דסיפא דמשנה בעיקר אתיא בדרך תמצית לאינך דרישא
- (ii) וסמכינן על "ונראה לומר" לברר אשר רב נחמן בר יצחק אתי לפרש דמכל מקום אתיא שפיר הא דאמר רב "זו דברי ר' יהודה בן תימא" על סמך דיוק מהא דלא קתני "וכל" בסיפא
- (ג) וכיון דדברי תוספות מצורפות יש למיגרס בתוספות "ונראה עוד לומר" במקום "ונראה לומר"

***

סליק פרק השוכר את הפועלים